Honoré de Balzac

Mester Cornelius

Honoré de Balzac

Mester Cornelius

eBibliotek 1800

2022

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Honoré de Balzac: *Mester Cornelius* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Honoré de Balzac: *Mester Cornelius* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

1. Scener fra en kirke i det 15. århundrede

På Allehelgensdag i året 1479 i det øjeblik, da denne historie begynder, var aftenmessen ved at slutte i domkirken i Tours. Ærkebiskop Hélie de Bourdeilles rejste sig fra sit sæde for selv at lyse velsignelsen over de troende.

Prædikenen havde varet længe, aftenen var faldet på under gudstjenesten, og det dybeste mulm herskede i enkelte dele af denne skønne kirke, hvis to tårne endnu ikke var fuldendte. Og dog brændte der mange vokslys til helgenernes ære på de trekantede kertebærere, der modtager disse fromhedsofre, hvis gavn og betydning aldrig er blevet rigtigt forklaret. Lysbesætningen foran hvert alter og alle kandelabrene i koret var tændt. Spredt ned gennem den skov af piller og gjordbuer, der bærer domkirkens tre skibe, kunne disse lysmasser dog næppe oplyse det uhyre rum; søjlerne kastede stærke skygger hen over gange og pulpiturer, og lysene glimtede kun som fantastiske ildprikker på baggrund af det mørke, hvori buer, hvælvinger og sidekapeller lå begravet; selv ved fuldt dagslys ligger de i dunkel skumring.

Folkemængden derinde så ikke mindre malerisk ud. Nogle ansigter tegnede sig så tydeligt i halvmørket, at man kunne tage dem for spøgelser; andre derimod, der ramtes af strejflys, fangede blikket som skarptbelyste hoveder på et maleri. Statuerne syntes at leve, menneskene at være forstenede. Hist og her funklende øjne i pillernes skygge, stenen kastede blikke,

marmorfigurerne talte, hvælvingerne gentog suk, hele bygningen var besjælet af liv.

I folkenes liv gives der ikke højtidsfuldere scener eller vældigere øjeblikke. Menneskemassen trænger til en indre strømning for at afgive et poetisk skue; men i disse andagtsstunder, da de menneskelige rigdomme parres med den himmelske storhed, opstår der pust og overjordisk højhed midt i stilheden; der er rædsel i de tusind knæfald, håb i de tusind foldede hænder. Den enstemmighed, hvormed alle sjælene hæver sig til himlen, frembringer en uforklarlig ophøjet løftelse. Den mystiske begejstring, der opstår i de troendes menighed, indvirker på hver enkelt, selv den svageste bæres oppe på dette hav af tro og kærlighed. Med elektrisk voldsomhed river bønnen vor natur løs fra sig selv. Denne ufrivillige forening af alle viljer, der lige ydmygt kaster sig til jorden, lige inderligt higer mod himlene, rummer sikkert løndommen i den magiske indflydelse, som udstrømmer fra præsternes messesang og orglets melodier, fra røgelsen og alterets pragt, fra mængdens løfter og tavse andægtighed.

Vi må derfor ikke forbavses over at se, at i middelalderen så mange kærlighedsforhold knyttedes i kirken efter langvarig ekstase, forhold, der ofte fik en lidet hellig løsning, men som for kvinderne afsluttedes – her som altid – med anger og ruelse. Religiøsiteten havde den gang sikkert nogen lighed med kærligheden, den var jo enten begyndelsen eller enden. Kærligheden var endnu en religion, den havde endnu sin skønne fanatisme, sin barnlige overtro, sin ophøjede offertrang, der sympatiserede med kristendommens. I tidens sæder ligger

for øvrigt tilstrækkelig forklaring på denne forening af religion og elskov.

For det første havde samfundet næsten kun lejlighed til at mødes foran altrene. Lensherrer og vasaller, mænd og kvinder var kun lige i kirken. Dér alene kunne de elskende ses og træde i forbindelse med hinanden. Endelig udgjorde de gejstlige fester tidens skuespil; en kvindes sjæl blev den gang mere levende bevæget i domkirken, end den nu om stunder bliver det på et bal eller i operaen. Går for alle kvinder de stærke følelser ikke ud på kærlighed? Så stærkt blandede religionen sig i livet, så stærkt greb den ind i alle livets ytringer, at den også gjorde sig til medskyldig både i dyder og laster. Religionen var trængt ind i videnskaben, i politikken, i veltalenheden, i forbrydelserne, på tronerne, i den syges og den fattiges sind; den var alt.

Disse halvlærde bemærkninger kan måske retfærdiggøre sandheden af denne fortælling, hvori visse enkeltheder ville kunne skræmme den fuldt udviklede moral i vort århundrede, der, som enhver ved, er en smule for *stivstikkeragtig*.

I det øjeblik, da præsternes messesang holdt op, da de sidste orgeltoner blandede sig med svingningerne af det *Amen*, der klang fra korsangernes bryst, mens en dump mumlen endnu gav genlyd under de fjerne hvælvinger, i det øjeblik, da den andægtige forsamling ventede på prælatens velsignelse, var der en borgermand, som, enten af hastværk efter at komme hjem eller af bekymring for sin pung i udgangstrængslen, sagte trak sig tilbage med fare for at blive opfattet som en dårlig katolik.

En adelsmand, der stod og dukkede sig bag en af korets uhyre piller, opslugt af skyggen, skyndte sig at indtage den plads, den forsigtige borger havde forladt. Men samtidig skjulte

han i al hast sit ansigt under fjerene, der prydede hans høje grå baret, og knælede på bedestolen med et udtryk af ruelse, som selv en inkvisitor ville have skænket tiltro.

Efter at naboerne tilstrækkelig opmærksomt havde set på den unge knøs, lod det til, at de genkendte ham, og de gav sig på ny til at bede, men gjorde dog først en håndbevægelse, hvormed de udtrykte en og samme tanke, en spydig og spotsk tanke, en stum bagtalelse. To gamle koner rystede på hovedet og sendte hinanden et øjekast, der ransagede fremtiden.

Den bedestol, den unge mand havde bemægtiget sig, stod lige i nærheden af et mellem to piller indrettet kapel, der var lukket med et jerngitter.

Domkapitlet udlejede den gang mod en temmelig betydelig afgift til fornemme lensherrefamilier eller rige borgere retten til at overvære gudstjenesten i særskilte sidekapeller, der lå langs domkirkens to små skibe. Denne simoni består den dag i dag. En dame havde sit kapel i kirken på samme måde, som hun nu til dags tager en loge i operaen. Lejerne af disse privilegerede pladser overtog det dermed følgende hverv at holde det dem tilslåede alter ved lige. Følgelig satte enhver sin stolthed i at pryde sit så ødselt som muligt, en stolthed, kirken stod sig godt ved.

Tæt ved gitteret i dette kapel lå en ung dame på knæ på en smuk rød fløjlspude med guldkvaster, i umiddelbar nærhed af den plads, borgermanden nylig havde indtaget. En sølvforgyldt lampe hang i kapellets hvælving foran et prægtigt prydet alter og kastede sit blege skær på damens bønnebog. Denne bog skælvede stærkt mellem hendes hænder, da den unge mand kom i hendes nærhed.

"Amen ..."

Til dette responsorium, der blev sunget med sagte, men heftigt skælvende røst, som heldigvis flød sammen med det almindelige kor, tilføjede hun hastigt med dæmpet stemme:

"I styrter mig i ulykke!"

Dette blev sagt med et så uskyldigt tonefald, at enhver fintfølende mand måtte bøje sig for det, det gik til hjertet som et stik; men den ukendte var sikkert henrevet af den voldsomme lidenskab, der kvæler al samvittighed, for han blev liggende på sin bedeskammel og løftede hovedet, så han kunne se ind i kapellet.

"Han sover!" svarede han med så dæmpet en stemme, at svaret måtte lyde som et ekko for den unge kvinde.

Damen blegnede, stjålent gled hendes blik et nu fra bogens hvide blade hen på en gammel mand, som ynglingen lige havde betragtet.

Hvilken frygtelig medskyld lå der ikke i dette øjekast!

Da den unge kvinde havde udspejdet den gamle mand, trak hun vejret dybt og løftede sin skønne, med en ædelsten smykkede pande mod et maleri af den hellige jomfru; denne enkle bevægelse, denne stilling, det fugtige blik røbede hele hendes liv med en uforsigtig åbenhjertighed; havde hun været fordærvet, så havde hun skjult sine tanker.

Den person, der indgød de to elskende så megen skræk, var en lille pukkelrygget, næsten skaldet mand med et barsk ansigt og et stort, vifteformet, skidenhvidt skæg. Den hellige Michaels kors skinnede på hans bryst; hans grove, kraftige, stridhårede hænder, der først havde været foldede, var gledet fra hinanden under den blund, han så uforsigtigt havde ladet sig lokke af.

Hans højre hånd syntes lige ved at falde ned på hans daggert, hvis parérplade dannede en slags stor muslingeskal af udhugget jern; han havde anbragt sit våben således, at knappen fandtes lige under hans hånd: skulle denne uheldigvis komme til at røre ved jernet, ville han utvivlsomt vågne op i samme nu og kaste et blik på sin kone. Hans sardoniske læber, hans spidse, lunefuldt løftede dage frembød alle kendetegn på ondskabsfuld natur, en kold og grusom kløgt, der måtte sætte ham i stand til at gætte alt, fordi han var klog nok til at formode alt. Hans gullige pande var rynket som hos dem, der er vante til ikke at tro på noget, men veje alt og ligesom de gerrige, der lægger guldstykkerne på vægten, spørger efter den nøjagtige mening og værdi af de menneskelige handlinger. Han havde, trods sin deforme krop, en stærktømret knoglebygning, men lod til at være nervesvag og følgelig pirrelig; kort sagt, han lignede mest af alt en mislykket menneskeæder.

Hvis nu denne frygtelige herre vågnede op, truedes den unge dame af en uundgåelig fare. Denne skinsyge ægtemand ville ikke undlade at opdage forskellen på den gamle borgermand, der intet mistænkeligt havde ved sig, og så den nyankomne, der var en ung, slank og elegant hofmand.

"*Libera nos a malo!*" sagde hun med et forsøg på at gøre sin frygt forståelig for den grusomme unge mand.

Denne løftede hovedet imod hende og så på hende. Hen havde tårer i øjnene, kærligheds- eller fortvivlelsestårer. Ved synet heraf kom damen til at gyse, hun tabte besindelsen. Begge to havde sikkert i lang tid gjort modstand, men kunne nu ikke længere modstå en kærlighed, der var vokset fra dag til dag

gennem uovervindelige hindringer, udviklet gennem rædslen, styrket af ungdommen.

Denne kvinde var ikke egentlig skøn, men hendes blege ansigt røbede lønlige lidelser, der gjorde hende tiltrækkende. Desuden var hun udmærket skabt og havde det dejligste hår af verden. Bevogtet af en tiger satte hun måske livet på spil ved blot at ytre et ord, at modtage et håndtryk, et blik. Ingen kærlighed kunne være dybere begravet i to hjerter, eller lifligere at nippe til, men ingen lidenskab kunne heller være mere farlig. Det var let at ane, at for disse væsner havde luften, alle lyde, selv fjeddene over fliserne, selv de mest ligegyldige ting en betydning og et særpræg, som de alene anede. Måske var kærligheden skyld i, at de fandt fortrolige tolke selv i den gamle præsts iskolde hænder, når de skulle skrifte eller af dem modtage hostien ved det hellige bord. Den dybe kærlighed skærer i sjælen som i legemet et ar, der beholdes hele livet.

Da de to unge mennesker så på hinanden, syntes kvinden at sige til sin elskede:

"Lad os dø sammen, blot vi elsker hinanden!"

Og ynglingen syntes at svare hende:

"Vi vil elske hinanden, men ikke dø."

Så viste hun ham med en tungsindig hovedbøjning en gammel duenna og to pager. Duennaen slumrede. De to pager var unge og lod temmelig ubekymrede for, hvad ondt eller godt der kunne tilstøde deres herskab.

"Bliv ikke forskrækket ved udgangen, men find Dem i, hvad der sker ..."

Næppe havde adelsmanden hvisket disse ord, før den gamle herres hånd sank ned på sværdknappen. Da han mærkede

jernets kulde, vågnede han med et sæt; hans gule øjne fæstnedes straks på hans kone. I kraft af en særlig egenskab, som selv geniale mænd sjældent ejer, var han straks lige så vågen og klarhovedet, som om han ikke havde sovet. Det var en skinsyg ægtemand.

Mens den unge kavaler så på den elskede med det ene øje, skottede han til manden med det andet; han rejste sig behændigt og forsvandt bag pillen i samme øjeblik, den gamle mands hånd rørte på sig; han var væk så let som en fugl. Damen sænkede hastigt øjnene, lod, som hun læste, og bestræbte sig for at synes rolig; men hun kunne ikke hindre sit ansigt i at rødme eller sit hjerte i at slå med en usædvanlig voldsomhed. Den gamle herre hørte de dybe hjerteslag genlyde i kapellet og opdagede den usædvanligt stærke rødme på sin hustrus kinder, pande og øjenlåg; han så sig forsigtigt om til alle sider, men fik ikke øje på nogen, han kunne mistænke.

"Hvad tænker I på, min kære?" sagde han til hende.

"Røgelseslugten volder mig pine," svarede hun.

"Er den dårlig i dag?" sagde herren.

Trods denne bemærkning lod den listige gamling, som om han troede på denne udflugt; men han anede et lønligt forræderi og besluttede at passe mere årvågent på sin skat.

Velsignelsen var lyst. Uden at vente på slutningen på *Secula seculorum*, skyndte mængden sig som en strøm mod kirkens udgange. Ifølge sin sædvane ventede herren klogeligt, til det almindelige hastværk havde lagt sig, så gik han mod udgangen, idet han lod duennaen og den yngste page, der bar en lygte, gå først; han bød sin hustru armen og lod den anden page følge efter.

I det øjeblik, da den gamle herre var lige ved sidedøren, der gik ud til den østlige del af klostergangen og var hans sædvanlige udgang, rev en menneskestrøm sig løs fra mængden, der spærrede hovedportalen, bølgede tilbage mod sideskibet, hvor han stod med sin klynge, og denne tætte masse hindrede ham i at vende om. Herren og hans hustru blev skubbet ud ved det mægtige tryk af denne hob, ægtemanden forsøgte at gå først og trak damen ved armen efter sig; men i dette øjeblik blev han slæbt med vold ud på gaden, og hans hustru blev af en ubekendt revet løs fra ham.

Den hæslige pukkelryg begreb straks, at han var faldet i et længe i forvejen lagt baghold. Han fortrød nu, at han havde tøvet, han samlede hele sin kraft, med den ene hånd greb han på ny sin hustru ved hendes kjoleærme, med den anden forsøgte han at klamre sig fast til døren. Men elskovens voldsomhed vandt sejr over skinsygens raseri. Den unge mand greb sin elskede om livet og bortførte hende så hastigt og med en sådan fortvivlelsens styrke, at det gyldne silkestof, brokaden og fiskebenene flængedes med et risp. Manden beholdt kun ærmet i hånden. Et sandt løvebrøl overdøvede mængdens skrig, og man hørte straks efter en frygtelig røst hyle disse ord:

"Hjælp mig, Poitiers! … Kom her til døren, grev Saint-Valliers folk … Til hjælp … kom her!"

Og grev Aymar af Poitiers, herre af Saint-Vallier, forsøgte at drage sit sværd og bane sig vej; men han så sig omringet, klemt af tredive-fyrre adelsmænd, som det var farligt at såre. Flere af dem, som var af den højeste rang, svarede ham med vittigheder, idet de trak ham med ind i klostergangen.

Med lynets hast havde ransmanden ført grevinden ind i et åbent kapel, hvor han satte hende på en træbænk bag en skriftestol. I skæret af kerterne, der brændte for den helgens alterbillede, til hvem dette kapel var indviet, betragtede de et øjeblik hinanden i tavshed og trykkede hinandens hænder, gensidigt forbavsede over deres dristighed; grevinden var ikke så grusom, at hun bebrejdede den unge mand det vovestykke, som var skyld i, at de kunne nyde dette farlige, dette første glimt af lykke.

"Vil I flygte med mig til nabostaterne?" sagde den unge adelsmand heftigt til hende. "Her i nærheden har jeg to engelske gangere, der kan løbe tredive mil i træk."

"Ih!" udbrød hun sagte, "hvor i verden vil I finde et tilflugtssted for en datter af kong Louis?"

"Nej, I har ret," svarede den unge mand, forbløffet over, at han ikke selv havde forudset denne vanskelighed.

"Hvorfor har I dog revet mig bort fra min mand?" spurgte hun med en slags skræk.

"Ak!" svarede kavaleren, "jeg var ikke forberedt på den forvirring, jeg følte ved at være ansigt til ansigt med eder og høre eder tale. Jeg havde lagt to-tre planer, og nu synes alt mig fuldbragt, blot jeg har eder for øje."

"Men så er jeg fortabt ..." sagde grevinden.

"Vi er frelst!" svarede adelsmanden med al kærlighedens blinde begejstring. "Hør nu, hvad jeg har at sige ..."

"Dette kommer til at koste mit liv," vedblev hun og gav sine tårer frit løb, "greven vil måske dræbe mig i aften! ... Men gå til kongen, fortæl ham, hvilke pinsler hans datter har måttet lide i fem år. Han holdt meget af mig, da jeg var lille og kaldte mig

'Marie Yndefuld', fordi jeg var grim. Ak! om han vidste, hvilken mand han har skænket mig, ville han oprøres. Jeg har ikke vovet at beklage mig af medlidenhed med greven. Hvordan skal desuden min stemme nå til kongen? Selv min skriftefader er Saint-Valliers spion. – Derfor fandt jeg mig i denne forbryderiske bortførelse i håb om at hverve mig en forsvarer, men kan jeg stole på ...? – Å," sagde hun brat og blegnede, "der kommer pagen ...!"

Den stakkels grevinde dannede af sine hænder et slør til at skjule sit ansigt.

"Frygt intet," sagde den unge mand, "han er vundet for vor sag. I kan trygt forlade jer på ham. Han er *min* mand. Når greven kommer for at søge efter eder, vil han melde os det i forvejen. – I denne skriftestol," tilføjede han dæmpet, "er der en mig venligsindet domherre, der vil foregive, at han har friet eder ud af trængslen og bragt eder under min beskyttelse ind i dette kapel. – Alt er således forudset for at narre Saint-Vallier."

Ved disse ord tørrede grevinden sine tårer, men et bedrøvet udtryk formørkede hendes pande.

"Han lader sig ikke narre!" sagde hun. "I aften vil han vide alt. Kom hans hævn i forkøbet! ... Gå til Plessis, se at få kongen i tale, sig ham, at ..."

Hun tøvede, men en eller anden erindring gav hende sikkert mod til at røbe sit ægteskabs hemmeligheder, for hun fortsatte:

"Ja, sig ham, at greven, for at overvinde min modstand, lader mig årelade på begge arme, at han ødelægger mig ... sig, at han har slæbt mig ved hårene ... sig, at jeg er fange i mit eget hus ... sig, at ..."

Hendes hjerte svulmede, hun brast i en hulken, nogle tårer faldt fra hendes øjne; og i sin heftige bevægelse lod hun sine hænder kysse af den unge mand, der hviskede usammenhængende ord til hende.

"Ingen kan få kongen i tale … Stakkels lille! Det hjælper ikke, at jeg er en brodersøn af armbrøstskytternes stormester, jeg får ikke adgang i aften på Plessis. Min kære dame … min skønne herskerinde! … Gud, hvor har hun lidt! Marie, lad mig sige eder to ord, eller det er ude med os!"

"Hvad skal der blive af os?" udbrød hun.

Grevinden blev opmærksom på et maleri af den hellige jomfru var på den sorte mur, over hvilket lampen kastede sit skær, og udbrød:

"Hellige Guds moder, giv os et råd!"

"I aften," vedblev den unge mand, "skal jeg være hos eder!"

"Hvordan skal det gå til?" spurgte hun naivt.

De var i en så stor fare, at selv deres ømmeste ord syntes blottede for kærlighed.

"I aften," vedblev adelsmanden, "vil jeg søge plads som lærling hos kongens finansmester, mester Cornelius. Jeg har opnået et anbefalingsbrev, som skal skaffe mig adgang. Hans hus ligger lige op til eders. Når jeg først er på taget af denne gamle grimrians hus, skal jeg ved hjælp af en silkestige finde vej til eders kammer."

"Å!" sagde hun, forstenet af skræk, "hvis I elsker mig, så gå ikke til mester Cornelius!"

"Ah!" udbrød han og knugede hende til sit hjerte med hele ungdommens fyrighed, "I elsker mig altså!"

"Ja," sagde hun. "Er I ikke mit eneste håb? I er en adelsmand, jeg betror eder min ære! – Desuden," fortsatte hun og betragtede ham med rolig fornemhed, "er jeg alt for ulykkelig til, at I kunne svige min tro. Men hvad hjælper det alt sammen? … Gå, lad mig hellere dø, end at I skulle gå til Cornelius! Ved I da ikke, at alle hans lærlinge …?"

"Er blevet hængt!" afbrød junkeren leende; "men tror I da, at hans skatte frister mig?"

"Å, gå ikke derhen! I vil blive et offer for hans heksekunster …"

"Jeg kan ikke for dyrt betale den lykke at tjene eder," svarede han og tilkastede hende et så flammende blik, at hun slog øjnene ned.

"Og min mand?" sagde hun.

"Dette skal dysse ham i søvn," svarede den unge mand og trak en lille flakon op af sit bælte.

"Dog ikke for bestandig?" spurgte grevinden skælvende.

Adelsmanden svarede blot med en afværgende håndbevægelse.

"Jeg ville allerede have udfordret ham til tvekamp, hvis han ikke var så gammel," tilføjede han. "Gud bevare mig for nogensinde at befri eder for ham ved at give ham *glemselssaft*!"

"Tilgiv mig," sagde grevinden og blev rød; "jeg bliver grusomt straffet for mine synder. I et fortvivlet øjeblik ville jeg dræbe greven: jeg var bange for, at I skulle nære samme ønske. Min smerte er stor over, at jeg ikke har kunnet skrifte denne onde tanke; men jeg frygtede for, at han skulle få det at vide og hævne sig. – I skammer eder over mig?" vedblev hun, krænket ved den unge mands tavshed; "jeg har fortjent denne dadel."

Hun knuste flakonen ved at slænge den mod jorden med pludselig voldsomhed.

"Kom ikke!" udbrød hun, "greven sover meget let. Himlen er min tilflugt, den vil jeg anråbe!"

Hun ville gå.

"Ak!" udbrød adelsmanden, "sig et ord, og jeg skal dræbe ham, frue! I skal se mig i aften."

"Det var klogt af mig, at jeg spildte denne saft," svarede hun med en stemme, der kvaltes af glæden over at se sig så heftigt elsket. "Frygten for at vække min mand skal frelse os fra os selv."

"Jeg vier eder mit liv," sagde den unge mand og knugede hendes hånd.

"Hvis kongen vil, kan paven bryde mit ægteskab; og så … så kan vi blive forenede," sagde hun og tilkastede ham et blik fuldt af de sødeste håb. I dette øjeblik viste pagen sig.

"Dér kommer den nådige herre!" råbte han.

Forbavset over, så kort han havde været sammen med sin elskede, og overrasket ved grevens hurtige komme, tog junkeren et kys, som hans herskerinde ikke kunne nægte ham.

"Vi ses i aften!" sagde han og flygtede ud af kapellet.

Ved mørkets hjælp nåede han hovedportalen ved at liste sig fra pille til pille i den lange skyggestribe, som hver af de tykke søjler kastede tværs over kirken.

En gammel domherre kom pludselig frem af skriftestolen, gik hen og satte sig ved siden af grevinden efter først sagte at have lukket gitteret, udenfor hvilket pagen gravitetisk gik op og ned med samme fasthed som en stimand.

Stærke lysskær forkyndte grevens komme. Fulgt af nogle venner og fakkelbærere holdt han i hånden sin nøgne klinge.

Hans mørke øjne syntes at gennembore det dybe mulm og afsøge de skumleste kroge i domkirken.

"Nådige herre, fruen er dér," sagde pagen og gik ham i møde.

Herren af Saint-Vallier fandt sin hustru knælende for alterets fod; domherren stod og læste i sin bønnebog. Ved dette syn ruskede han i gitteret som for at give sit raseri næring.

"Hvad vil I med dragen klinge her i kirken?" spurgte domherren.

"Fader, dette er min mand," sagde grevinden.

Præsten trak nøglen ud af sit ærme og åbnede kapellet. Greven ænsede ham ikke, så rundt om skriftestolen og gik derind; så gav han sig til at lytte til domkirkens stilhed.

"Herre," sagde hans hustru, "I skylder denne ærværdige domherre, der har ydet mig tilflugt, tak."

Herren af Saint-Vallier blev bleg af vrede, turde ikke se på sine venner, der var fulgt med ind snarere for at le ad ham end for at hjælpe ham, og svarede kort:

"Gud ske tak, ærværdige fader; jeg skal finde en løn til eder!"

Han greb sin hustru ved armen og tillod hende ikke et afslutte sin bøjning for domherren; han vinkede ad sine folk og forlod kirken uden at sige et ord til dem, der havde ledsaget ham. Hans tavshed havde noget skrækindjagende ved sig.

Utålmodig efter at komme hjem, og pønsende på midler til at opdage sandheden, skred han igennem de bugtede gader, der på den tid skilte domkirken fra indgangen til kancelliet, hvor den skønne bygning rejste sig, der den gang lige var opført af kansleren Juvénal des Ursins på en gammel fæstningsgrund, som Charles VII havde givet denne tro tjener som belønning for hans udmærkede tjenester.

Dér begyndte en gade, som siden den tid hedder Scéellerie til minde om, at statsseglet længe opbevaredes dér. Den forenede det gamle Tours med landsbyen Châteauneuf, hvor det berømte St. Martins abbedi fandtes, i hvilket så mange konger kun var simple kannikker. For hundrede år siden var denne landsby, efter langvarig strid og tvist, blevet forenet med byen. Mange gader, der støder op til Scéellerie-gaden, og som udgør midtpunktet i det moderne Tours, var allerede anlagt; men de smukkeste gårde og da navnlig skatmesteren Xancoings' hus, der den dag i dag ligger i Rue de Commerce, lå indenfor Châteauneufs bygrænse.

Denne vej førte fakkelbærerne herren af Saint-Vallier til den del af byen, der lå langs med Loire-floden. Han fulgte mekanisk sine folk og kastede fra tid til anden et skummelt blik på sin hustru og på pagen for måske at gribe dem i at veksle et forstående øjekast, der kunne kaste lys over dette mistænkelige sammenstød.

Omsider nåede greven ind i Rue du Mûrier, hvor hans hus lå. Da hans følge var kommet ind, da den tunge port var lukket, herskede dyb stilhed i denne smalle gyde, hvor der den gang boede adskillige fornemme herrer, fordi dette nye bykvarter stødte op til Plessis, kongens sædvanlige opholdssted, så hoffolkene kunne møde hos ham på et øjeblik.

Det sidste hus i denne gade var også det sidste i byen og tilhørte mester Cornelius Hoogworst, en gammel brabantisk kræmmer, som kong Louis XI skænkede sin tillid i de finansoperationer, hans snedige politik tvang ham til at foretage udenfor kongeriget. For bedre at kunne udøve sin tyranniske behandling af sin hustru, havde greven af Saint-

Vallier opført en gård, der stødte op til denne mester Cornelius' ejendom. Stedets topografi vil forklare de fordele, denne beliggenhed kunne yde en skinsyg ægtemand.

Grevens hus, der hed *Hôtel de Poitiers*, havde en have, der mod nord var begrænset af den mur og grav, der tjente til ringmur for den tidligere borg Châteauneuf, og langs med hvilke gik den dæmning, der var opført af Louis XI mellem Tours og Plessis. På denne side forsvarede hunde adgangen til huset, som ved en stor gård mod øst var skilt fra nabohusene, og som mod vest var bygget sammen med mester Cornelius' hus. Facaden til gaden lå mod syd. Isoleret på tre sider lå den mistroiske og listige herres palæ kun tilgængeligt for indtrængen af beboere af det brabantiske hus, hvis tinder og tagrender løb sammen med Hôtel de Poitiers'.

Ud til gaden var de smalle og stenhugne vinduer forsynede med jernstænger, som det var skik og brug på den tid; desuden var porten lav og hvælvet som gitterdøren i vore ældste fængsler og af en urokkelig fasthed. En stenbænk, der tjente ryttere til at sidde op, fandtes tæt ved portbuen.

Ved synet af konturerne af de to bygninger, mester Cornelius og greven af Poitiers beboede, ville man snarest tro, at begge husene var opført af samme bygmester på bestilling af tyranner. Begge havde et skummelt ydre, lignede små fæstninger og kunne længe med held forsvares mod en rasende folkehob. Deres hjørner beskyttedes af små tårne, magen til dem, som elskere af gammel bygningskunst endnu kan finde i enkelte byer, hvor nedbrydningshammeren endnu ikke har haft sit virke. De lidet brede dør- og vinduesåbninger gav de jernbeslåede skodder og døre en vidunderlig modstandskraft.

Oprør og borgerkrige, der hørte til dagens orden i disse urolige tider, retfærdiggjorde i høj grad alle disse forsigtighedsregler.

Da klokken slog seks i St. Martin-abbediets klokketårn, gik grevindens tilbeder forbi Poitiers-palæet, stod et øjeblik stille og hørte i den nederste sal støjen af grevens folk, der spiste til aften. Efter at have kastet et blik op efter det kammer, hvor han antog, hans dame måtte være, gik han henimod nabohusets dør.

Overalt på sin vej havde den unge mand hørt de muntre klange fra de festmåltider, der spistes i byens huse i dagens højtidelige anledning. Ud igennem de dårligt sluttende vinduesskodder gled der lysstriber; skorstenene røg, og den liflige stegeduft oplivede gaderne. Efter endt gudstjeneste var der sold i hele byen, en hvisken og tisken, som fantasien lettere forstår, end ordene maler. Men på dette sted herskede en dyb stilhed, for i disse to huse levede to lidenskaber, der aldrig glæder sig. Udenfor byen lå de tavse marker; og her, i skyggen af St. Martin-abbediets klokketårne, disse to stumme huse; adskilte fra de andre og liggende i den fjerneste afkrog af gaden, lignede de et spedalskhedshospital. Huset overfor beboedes af statsforbrydere og var fuldstændig afspærret. En ung mand måtte studse over denne pludselige modsætning.

Nu, da adelsmanden var på nippet til at styrte sig ind i et frygteligt vovespil, blev han da også stående i dybe tanker udenfor pengemandens hus og huskede på alle de fortællinger, der var i omløb om mester Cornelius' liv, og som havde voldet grevinden den besynderlige skræk. På den tid kom enhver krigsmand, ja selv enhver forelsket, til at skælve fra top til tå ved ordet *trolddom*. Hvor dristig end den unge mand var, der

elskede grevinde Saint-Vallier, en af de døtre, Louis XI havde fået i Dauphiné med fru de Sassenage, måtte han dog to gange tøve, inden han trådte ind i et forhekset hus … Mester Cornelius Hoogworsts historie vil til fulde forklare den tryghed, finansmanden havde indgydt herren af Saint-Vallier, den rædsel, grevinden lagde for dagen, og den tøven, som standsede hendes tilbeder.

2. Blodsugeren

Men for helt at gøre det indlysende for vor tids læsere, hvorledes tilsyneladende ret almindelige begivenheder var blevet overnaturlige, og for at meddele dem noget af den gamle tids overtroiske skræk, er det nødvendigt at afbryde fortællingens gang for at kaste et hurtigt blik på mester Cornelius' hændelser.

Cornelius Hoogworst, der var en af de rigeste kræmmere i Gent, havde pådraget sig hertug Charles af Bourgognes fjendskab, men fundet tilflugt og beskyttelse ved Louis XI.s hof. Kongen indså, hvilke fordele han kunne drage af en mand, der havde forbindelser med de vigtigste huse i Flandern, i Venedig og i Levanten. Han adlede mester Cornelius, gav ham fransk indfødsret, og smigrede ham på mange andre måder, hvilket ellers sjældent hændte hos Louis XI. Monarken faldt for øvrigt lige så meget i flamlænderens smag som flamlænderen i monarkens. De var begge listige, mistroiske og gerrige; i lige grad politisk underfundige, i lige grad kundskabsrige; begge forud for deres tid forstod de hinanden udmærket; de kunne med samme lethed slippe og på ny anlægge, den ene sin samvittighed, den anden sin hellighed; de elskede den samme Madonna, den ene af overbevisning, den anden af smiger; ja, skulle man tro Olivier le Daims og Tristans skinsyge udtalelser, så gik kongen ind til finansmanden og forlystede sig, sådan som Louis XI plejede at forlyste sig. Historien har omhyggeligt overleveret os denne monarks udskejende tilbøjeligheder, og

den gamle brabanter havde sagtens også sin fornøjelse og sin fordel af at deltage i sin kongelige klients lunefulde forlystelser.

Cornelius havde boet ni år i byen Tours. I disse ni år var der i hans hus foregået overordentlige begivenheder, der havde pådraget ham alle menneskers afsky. Straks ved sin ankomst havde han spenderet masser af penge på sit hus for at bringe sine skatte i sikkerhed. De påhit, som byens låsesmede hemmeligt måtte udføre for ham, de besynderlige forsigtighedsregler, han havde truffet for at få dem ind i sit hus, uden at de bagefter kunne røbe dets indretning, var i lange tider emnet for hele omegnens ammestuehistorier. Den gamle mands besynderlige kunstgreb lod formode, at han var ejer af østerlandske rigdomme. Derfor havde fortællerne dér på egnen travlt med at bygge hele kamre af guld og ædelstene hos flamlænderen, og de undlod naturligvis ikke at søge kilden til denne umådelige formue i en pagt med Djævlen.

Mester Cornelius havde bragt med sig to flamske tjenere, en gammel kone og en ung lærling af et blidt og indtagende ydre; denne unge mand tjente ham som sekretær, kasserer, fortrolig og kurer.

I det første år, han havde været bosat i Tours, skete der et stort tyveri hos ham. De retslige undersøgelser påviste, at forbrydelsen var blevet begået af en af husets egne folk. Den gamle lod sine to tjenere og lærlingen kaste i fængsel.

Den unge mand var svag, han døde under torturen, men vidnede til det sidste om sin uskyldighed.

De to tjenere gik til bekendelse for at undgå pinebænken; men da dommeren spurgte dem, hvor de gemte de stjålne summer, bevarede de en hårdnakket tavshed. De blev

underkastet tortur, overbeviste, dømte og hængte. På vejen til skafottet blev de ved at sige, de var uskyldige, efter alle hængtes vane.

Byen Tours talte ikke længe om denne mærkelige sag. Forbryderne var flamlændere, den interesse, som disse stakler og den unge lærling havde vakt, døde hurtigt hen. På de tider satte krig og oprør sindene i bestandig bevægelse, dagens drama til gårsdagens til at blegne.

Mere bedrøvet over det uhyre tab, han havde lidt, end over sine tre tjenestefolks død, blev mester Cornelius boende alene med den gamle flamlænderinde, der var hans søster. Han opnåede af kongen den gunst at måtte bruge statens kurerer til sine privatsager, lejede sine muldyr ind hos en muldriver ved siden af og levede fra nu af i den dybeste ensomhed, så næsten ikke andre end kongen, drev sine forretninger med jøderne som mellemmænd, der tjente ham tro i den snedige beregning til gengæld at opnå hans almægtige beskyttelse.

Nogen tid efter denne hændelse skaffede kongen selv sin gamle *Blodsuger* en forældreløs ung mand, for hvem han nærede megen interesse. Louis XI kaldte i fortrolighed mester Cornelius ved dette navn, der i den tidlige middelalder brugtes om en ågerkarl, en skatteopkræver, en mand, der udsugede folk med voldelige midler [Note 1)]. Den stakkels unge knøs tjente finansmanden samvittighedsfuldt, forstod at behage ham og vandt hans yndest. Men en vinternat blev de diamanter, kongen af England havde deponeret hos Cornelius som sikkerhed for en sum på hundred tusind daler, stjålet af en tyv, og mistanken faldt på den forældreløse unge mand; Louis XI optrådte så meget des strengere overfor ham, som han selv var gået i

borgen for hans ærlighed. Den ulykkelige blev da også hængt efter at være underkastet et temmelig kortfattet forhør af storprofossen.

Ingen vovede herefter at gå i lære hos mester Cornelius for at tilegne sig bank- og veksel-kunsten. Alligevel var der to unge mænd fra byen, som efter hinanden fik plads hos Cornelius; de var begge lige så ærekære som lystne efter at komme frem. Omfattende tyverier fandt sted hos Cornelius kort efter deres antagelse; de nærmere omstændigheder, måden, tyverierne var forøvet på, beviste tydeligt, at tyvene måtte stå i ledtog med husets beboere; det var umuligt andet end at mistænke de nye lærlinge. Brabanteren var efterhånden blevet mere og mere mistænksom og hævngerrig og lod straks sagen komme til Louis XI.s kundskab; denne lod den gå videre til sin storprofos, og hver proces blev hurtigt oplyst og endnu hurtigere afsluttet.

Byens indbyggere var patriotiske nok til at gå i rette med Tristan for hans hastværk. Skyldige eller ikke skyldige gik de to unge mænd for at være ofre og Cornelius for en bøddel. De to sørgende familier var højt agtede, deres klager lyttede man til, og så vidt gik man fra gisning til gisning, at man til sidst troede, at alle dem, som kongens vekselerer havde sendt til galgen, var uskyldige.

Nogle påstod, at denne grusomme gnier søgte at efterligne kongen, at bringe skræk og galger mellem sig selv og verden; at han aldrig var blevet bestjålet; at disse sørgelige henrettelser var følgen af en kold beregning, og at han blot ville have sine skatte i sikkerhed. Den første virkning af disse folkerygter var den, at Cornelius blev skyet; byens folk betragtede ham som pestsmittet, kaldte ham *rakker* og hans hus *Helvedeshuset*. Selv

om vekselereren havde kunnet finde fremmede, der var modige nok til at gå i hans tjeneste, ville alle byens indvånere have afholdt dem fra at gøre det ved deres udsagn.

Selv de, der så mest gunstigt på mester Cornelius, betragtede ham som en mand, der ikke var god at komme nær. Han indgød nogle en instinktiv skræk, andre den dybe respekt, man nærer for en uindskrænket magt eller for penge; på adskillige mennesker øvede han en mystisk tiltrækning. Hans levevis, hans ansigt og kongens gunst stadfæstede alle de fortællinger, der var i omløb om ham. Cornelius rejste temmelig ofte til udlandet efter sin forfølgers, hertugen af Bourgognes død; og under hans fravær lod kongen bankierens hus bevogte af mandskab af hans skotske kompagni. Denne kongelige omsorg vakte hos hoffolkene formodning om, at den gamle havde testamenteret Louis XI sin formue.

Blodsugeren gik meget lidt ud, hoffets herrer aflagde ham hyppige besøg; han gav dem temmelig villigt pengelån, men han var vægelsindet: på visse dage ville han ikke give dem så meget som en hvid; dagen efter tilbød han dem umådelige summer, dog kun imod gode renter og fuld sikkerhed.

For øvrigt var han god katolik og gik regelmæssigt i kirke, men han indfandt sig meget tidligt i St. Martin; og da han havde købt et kapel på livstid, var han der, lige så godt som alle andre steder, skilt fra sine trosfæller. Endelig var der på denne tid en gængs talemåde, der holdt sig længe i Tours: "Har du mødt vekselereren, så sker der dig en ulykke."

Du har mødt vekselereren! gav forklaring på al pludselig sygdom, al ufrivillig sorg, alle uheld. Selv ved hoffet tillagde man Cornelius den skæbnesvangre indflydelse, som italiensk,

spansk eller østerlandsk overtro kalder *det onde øje*. Uden Louis XI.s skrækindjagende magt, der havde bredt sig som en kappe over dette hus, ville folket ved den første den bedste lejlighed have jævnet Helvedhuset i Rue du Mûrier med jorden. Og det var dog hos Cornelius, at de første morbærtræer [Note 2)] var blevet plantet i Tours, og indbyggerne betragtede ham den gang som en god ånd. Folkeyndest er ikke til at stole på!

Nogle herrer, der havde mødt mester Cornelius udenfor Frankrig, var blevet forbavset over hans gode lune. I Tours var han altid mørk og grublende; og dog kom han altid tilbage til denne by. En uforklarlig magt fængslede ham til hans skumle hus i Rue du Mûrier. Lig sneglen, hvis liv er uadskilleligt knyttet til dens skal, indrømmede han overfor kongen, at han kun befandt sig vel under de udsirede sten og bag de stærke skodder i hans lille Bastille, skønt han godt vidste, at var Louis XI død, ville dette sted være ham det farligste på jorden.

"Djævelen morer sig på vor rare Blodsugers bekostning," sagde Louis til sin bartskær nogle dage før Allehelgensfesten. "Nu klager han igen over at være bestjålet. Men han har ikke længere nogen at hænge, med mindre han vil hænge sig selv … Kom han ikke dér, den gamle kæltring, og spurgte mig, om jeg ikke i går af en fejltagelse havde medtaget en rubinkæde, som han ville sælge mig! 'Ved Guds hellige blod! jeg stjæler ikke, hvad jeg kan tage,' svarede jeg ham."

"Blev han så bange?" spurgte bartskæren.

"Gniere er kun bange for en eneste ting," svarede kongen. "Min rare Blodsuger ved godt, at jeg ikke ville plyndre ham uden grund; ellers ville jeg være uretfærdig, og jeg har aldrig gjort andet, end hvad der var retfærdigt og nødvendigt."

"Men den gamle gavtyv trækker eder op," sagde bartskæren.

"Du ville måske ønske, det var sandt, hvad?" sagde kongen og tilkastede bartskæren et ondskabsfuldt smil.

"Ved Profetens bug! ... Eders Nåde, det ville være en dejlig arv til deling mellem eder og Djævelen."

"Hold op!" sagde kongen. "Giv mig ikke dårlige ideer. Min gode ven Cornelius er en mere trofast mand end alle de, hvis lykke jeg har gjort, måske forbi han ikke skylder mig noget."

I to år havde mester Cornelius levet alene med sin gamle søster, der gik for at være en heks. En skrædder i nabolaget påstod, at han ofte havde set hende om natten oppe på tagryggene, hvor hun ventede på det øjeblik, da hun skulle flyve til heksesabbatten. Denne kendsgerning var des mere forbavsende, efter som den gamle gnier holdt sin søster indespærret i et kammer med jernstænger for vinduerne.

Alt som Cornelius blev ældre og stadig blev bestjålet, gik han i en evig frygt for at blive narret af menneskene; derfor nærede han had til alle undtagen til kongen, som han agtede højt. Han var hjemfalden til et grænseløst menneskehad; men som hos de allerfleste gerrige blev hans lidenskab for guldet stadig forøget, hans elskov såvel til metallet selv som til dets hemmelige kraft. Selv hans søster var genstand for hans mistanke, og dog var hun om muligt endnu mere gerrig og kneben end broderen, som hun overgik i gnieragtige påhit. Derfor havde deres tilværelse noget gådefuldt og forborgent ved sig. Den gamle kone hentede så sjældent brød hos bageren, viste sig så lidt på torvet, at selv de mindst lettroende iagttagere til sidst tilskrev disse to mærkværdige væsener kendskab til en eller anden livseliksir. De, der gav sig af med alkymi, sagde, at mester

Cornelius kunne gøre guld. De lærde påstod, at han havde fundet det store universalmiddel. Cornelius var for mange landboere, der hørte byens folk tale om ham, et troldeagtigt væsen, og ikke få gik hen og så på hans hus af blot og bar nyfigenhed.

Den unge adelsmand sad på bænken udenfor genbohuset til mester Cornelius' bolig og betragtede skiftevis Poitiers palæ og Helvedhuset; månen strejfede deres tinder med sit skin og koglede lys og skygge over de udhuggede stenfigurers fremspring og fordybninger. Dette hvide trylleskær gav de to bygninger et ildevarslende udseende; det så ud, som om selv naturen støttede den overtro, der rugede over dette opholdssted.

Han sad og huskede på alle de beretninger, der gjorde mester Cornelius til en på samme tid mærkelig og frygtindgydende personlighed. Skønt han i sin heftige kærlighed var fuldt og fast bestemt på at trænge ind i dette hus og at blive dér den tid, som var fornøden til udførelsen af hans planer, tøvede han med at vove det sidste skridt, som han dog vidste, at han ville gøre. Men hvem ynder ikke i sit livs afgørende øjeblikke at lytte til anelserne, at svæve over fremtidens afgrunde? Som fyrig elsker, der er værdig til at elske, frygtede den unge mand at miste livet uden at være taget til elskovs nåde af grevinden.

Denne lønlige overvejelse var så grusomt fængslende, at han ikke mærkede kulden, der peb i hans ben og over husenes tinder. Når han nu gik ind til Cornelius, måtte han berøve sig sit navn, således som han allerede havde aflagt sine smukke klæder. I tilfælde af en ulykke var det ham forment at pukke på sin stand og fødsel og på sine venners beskyttelse, hvis han da

ikke uigenkaldeligt ville miste grevinde Saint-Valliers kærlighed. Skulle den gamle herre få mistanke om en elskers natlige besøg, ville han være i stand til at pine hende til døde i et jernbur over en sagte ild, at dræbe hende dag for dag i skjul af det dybeste tårn. Når den unge adelsmand så på de usle klæder, han havde forklædt sig i, skammede han sig over sig selv. Ved synet af hans sorte læderbælte, hans plumpe sko, hans klædeshoser, hans halvuldne knæbukser og grå uldvams, skulle man tro, at han var skriverdreng hos den usleste retsbetjent. For en adelsmand i det 15. århundrede var det allerede døden at skulle optræde som en ussel borgermand uden hvid eller skilling, at give afkald på sine standsrettigheder. Men klatre op på taget til det palæ, hvor hans herskerinde sad og græd, krybe ned igennem skorstenen eller løbe fra tagrende til tagrende for at nå vinduet i hendes kammer; vove sit liv for at sidde ved hendes side på et silkehynde ved en blussende id, mens den onde ægtemand sov og ved sin snorken fordoblede deres fryd; trodse jord og himmel for at udveksle det dumdristigste af alle kys; ikke sige et ord, som ikke kunne have døden til følge eller i det mindste en blodig tvekamp … alle disse vellystige billeder, alle de romantiske farer ved dette vovespil ansporede den unge mand til handling. Jo ringere lønnen blev for hans møje, ja, fik han blot kysset grevindens hånd, desto hurtigere var hans beslutning at vove alt – tidens ridderlige og lidenskabelige begejstring drev ham frem. Desuden faldt det ham ikke ind, at grevinden skulle vove at nægte ham den sødeste kærlighedsløn under så dødelige farer. Dette vovestykke var alt for farligt, alt for umuligt til ikke at blive gennemført.

I dette øjeblik ringede aftenens klokker ildslukningstimen ud; i byerne var på denne tid loven gået af brug, hvorimod den endnu overholdtes i provinserne, hvor gamle skikke altid holder sig længere. Skønt lysene ikke slukkedes, lod byopsynsmændene trække kæder over gaderne, mange porte lukkedes, i det fjerne genlød skridt af nogle forsinkede borgere, der gik i flok med deres karle, bevæbnede til tænderne og med lygter i hænderne; kort efter var byen så at sige kneblet og i færd med at sove ind, nu behøvede den ikke at frygte stimænd uden fra tagenes side. På denne tid var tagryggene en om natten hyppigt benyttet vej. Gaderne var i provinsen, ja selv i Paris så lidet brede, at tyvene kunne springe fra den ene gesims til den anden. Dette havde længe været kong Charles IX.s farlige morskab i hans unge dage, hvis man da kan stole på de samtidige krøniker.

Da adelsmanden var bange for at indfinde sig alt for sent hos mester Cornelius, rejste han sig fra sit sæde for at banke på Helvedhusets dør, da hans blik blev fanget af et underligt syn, hvori datidens skribenter ville have skimtet Djævelens horn. Han gned sine øjne for at klare sit syn, og tusind forskellige følelser gik gennem hans sjæl.

På hver side af denne dør fandtes et ansigt indrammet af to jernstænger for en slags skydeskår. Han havde først antaget disse to ansigter for plumpe masker udhugget i stenen, så furede, kantede, vredne, skarpe og ubevægelige var de, af en garvet brun farve; men kulden og måneskinnet lod ham skelne den lette hvide damp, som åndedraget udsendte af de to violette næser; til sidst kunne han i hvert af de hule ansigter, under brynenes skygge, se to fajanceblå øjne, der kastede et

klart ildskær og lignede øjnene på en ulv, der ligger i buskene og hører hundekoblets halsen. Det flakkende skær fra disse øjne var så skarpt rettet mod ham, at han efter et øjebliks ransagende betragtning følte sig til mode som en fugl, der overraskes af en hund, der "står"; han gennemsitredes af et gys, som han brat undertrykte. Disse to ansigter, der var så spændte og lurende mistænksomme, tilhørte uden tvivl Cornelius og hans søster. Den unge mand lod nu, som han så efter, hvor han var, og søgte at skelne en bopæl, der stod angivet på et papir, han trak op af sin lomme og bestræbte sig for at læse ved månens skin; så gik han lige frem mod Blodsugerens dør og bankede tre slag, der gav genlyd inde i huset, som havde døren ført ind til en kælder.

En svag lysstribe faldt ud under portbuen, og et øje funklede ud gennem et lille, overordentlig svært jerngitter.

"Hvem der?"

"En ven, sendt fra Oosterlinck i Brügge."

"Hvad ønsker I?"

"At komme ind."

"Eders navn?"

"Philippe Goulenoire."

"Har I en anbefaling?"

"Ja, værs'god."

"Stik den gennem blokken."

"Hvor er den?"

"Til venstre."

Philippe Goulenoire kastede brevet gennem spalten på en jernblok, ovenover hvilken der fandtes et skydeskår.

"For Djævlen!" tænkte han, "man kan se, at kongen har sin gang her … her er lige så mange forsigtighedsforanstaltninger, som han har truffet på Plessis."

Han måtte vente omtrent et kvarters tid ude på gaden, så kunne han høre Cornelius sige til sin søster:

"Luk faldlemmene i porten."

Der lød klirren af jernkæder under portbuen. Philippe hørte skodderne blive skudt fra, endelig åbnedes en lille lav, jernbeslået dør i en så spids vinkel, at en tynd mand lige kunne klemme sig igennem. Philippe snarere sneg sig end trådte ind i Helvedhuset. En gammel tandløs og krumnæset pige med øjenbryn som de to hanke på en kedel og med næsen og den krøgede hage så tæt sammen, at der ikke var plads til så meget som en nød; en gusten og skinmager gammel pige, med hule tindinger, førte i tavshed den foregivne fremmede ind i en lavloftet stue, mens Cornelius af forsigtighedshensyn gik bagefter.

"Sæt eder der," sagde hun til Philippe og pegede på en trebenet skammel, der stod i krogen af en stor, stenhugget kamin, hvis ene ildsted ikke viste spor af ild. På den anden side af denne kamin stod et nøddetræsbord med snoede ben; det var dækket med et æg på en tallerken og ti-tolv hårde og tørre brødstumper, afskåret med en gnieragtig sparsommelighed. To lave stole – på den ene satte den gamle kvinde sig – viste, at de to gerrige var ved at spise nadver. Cornelius gik hen og stødte to jernskodder for, hvormed han sagtens lukkede de to gitrede kighuller, gennem hvilke han så længe havde stirret ud på gaden. Så kom han tilbage og indtog sin plads.

Den foregivne Philippe Goulenoire iagttog nu, hvorledes broder og søster skiftevis, med værdig alvor, men med samme taktfaste nøjagtighed, hvormed soldater stikker til det fælles fad, dyppede deres brødstykker i ægget; brødet blev næppe nok farvet af blommen, det gjaldt om at få ægget til at strække til, så længe der var en brødkrumme tilbage. Denne kunstfærdighed forrettedes i tavshed. Mens Cornelius spiste, undersøgte han den falske lærlinge-aspirant med lige så bekymret og skarp en omhu, som om han havde vejet gamle dukater.

Philippe, der følte som en iskappe tynge på sine skuldre, var stærkt fristet til at se sig om; men med den forslagenhed, som en forelsket vovehals nødes til at udfolde, tog han sig vel i agt for ikke at kaste selv det flygtigste øjekast på væggene omkring sig; for han forstod, at hvis Cornelius greb ham i det, ville han intet øjeblik beholde en nysgerrig i sit hus. Han nøjedes derfor med i al beskedenhed at fæste sit blik snart på ægget, snart på den gamle pige; og en gang imellem betragtede han sin tilkommende lærer.

Louis XI.s vekselerer lignede monarken selv, han havde endog anlagt visse af hans håndbevægelser, som det ofte hænder mellem folk, der lever sammen i fortroligt forhold. Flamlænderens buskede bryn næsten dækkede hans øjne; men når han løftede dem en smule, udslyngede han et lysende skarpt og magtfuldt blik, det blik, der kendetegner mennesker, som er vant til tavshed og til samlet anspændelse af alle sjælelige kræfter. Hans tynde læber med de lodrette mundvige gav ham et udtryk af utrolig snuhed. Ansigtets nederste del havde en let lighed med snuden på en ræv; men den høje, hvælvede, stærkt furede pande syntes at røbe store og herlige

evner, en sjælsfornemhed, hvis flugt erfaringen havde stækket, og som livets grusomme opdragelse sikkert havde skræmt tilbage til de mest skjulte kroge af dette mærkelige væsen. Det var sikkert ikke nogen almindelig gnier, hans lidenskab skjulte utvivlsomt både dybe nydelser og vidtomfattende idéer.

"Hvad er kursen på venetianske sekiner?" spurgte han pludselig sin vordende lærling.

"Tre kvart i Brügge, en i Gent."

"Hvor høj er fragten på Schelde?"

"Tre pariserskilling."

"Er der noget nyt i Gent?"

"Liéven-d'Herdes broder er fallit."

"Åh!"

Efter dette forundringsudbrud dækkede den gamle mand sine knæ med en flig af sin dalmatika, en slags kort fløjlskjortel, åben fortil, med lange ærmer og uden krave, af et pragtfuldt, glinsende stof. Denne rest af den prægtige dragt, han tidligere havde båret som domstols-justitiarius, hvilken stilling havde pådraget ham hertugen af Bourgognes fjendskab, var nu ikke andet end en las.

Philippe frøs ikke længere, han svedte i sin forklædning, han skælvede af frygt for at underkastes yderligere forhør. Hidtil havde den kortfattede undervisning, som en jøde, hvis liv han havde frelst, havde givet ham aftenen i forvejen, slået til, takket være hans gode hukommelse og det fuldkomne kendskab, jøden havde til Cornelius' adfærd og vaner. Men den unge mand, som i undfangelsens første hede ikke havde tvivlet om noget, begyndte nu at indse alle vanskelighederne ved sit forehavende. Den frygtelige flamlænders højtidelige alvor og koldblodighed

gjorde indtryk på ham. Desuden følte han sig bag lås og lukke og vidste, at alle storprofossens strikker stod til mester Cornelius' rådighed.

"Har I spist nadver?" spurgte vekselereren i en tone, der skulle betyde: "Spis ikke!"

Trods sin broders tonefald fo'r den gamle pige sammen, hun betragtede sin unge bordfælle som for at tage mål af den mave, der skulle mættes, og sagde med et hyklet smil:

"I bærer ikke jeres navn Goulenoire [Note 3)] for intet, jeres hår og skæg er sortere end Djævelens hale ...!"

"Jeg *har* spist," svarede han.

"Godt," sagde gnieren, "så kan I komme igen i morgen. Jeg har nu i lang tid vænnet mig til at undvære en lærling. Jeg vil sove på det."

"Ak! ved den hellige Bavo, herre, jeg er flamlænder, jeg kender ikke et menneske her, kæderne er spændt for, jeg bliver kastet i fængsel. Men" – tilføjede han, forskrækket over den heftighed, han lagde i sine ord – "hvis I endelig vil have det, så går jeg."

Eden havde en mærkelig indflydelse på den gamle flamlænder.

"Nå, nå, ved den hellige Bavo, så kan I ligge her."

"Jamen ..." sagde søsteren forskrækket.

"Ti stille," svarede Cornelius. "Ved sit brev borger Oosterlinck mig for denne unge mand. – Har Oosterlinck ikke," sagde han og bøjede sig mod søsterens øre, "hundrede tusinde francs stående hos os? Det, skulle jeg mene, er sikkerhed!"

"Og hvis han stjæler de bayerske juveler fra dig? Han ser snarere ud som en tyveknægt end som en flamlænder!"

"Tys!" sagde den gamle mand og spidsede øren. De to gerrige lyttede.

Et øjeblik efter dette *tys* genlød, næppe hørligt, lyden af skridt fjernt borte, på den anden side af bygraven.

"Det er nattevagten på Plessis," sagde søsteren.

"Nå, giv mig så nøglen til lærlingekammeret," sagde Cornelius.

Den gamle pige greb efter lampen.

"Vil du lade os ene uden lys?" råbte Cornelius i et underfundigt tonefald. "Kan du i din alder endnu ikke undvære lys! Er det da så svært at hente den nøgle?"

Den gamle pige forstod den skjulte mening i disse ord og gik ud.

Idet Philippe Goulenoire så efter den besynderlige skabning, mens hun gik hen mod døren, kunne han, uden at mesteren mærkede det, kaste et stjålent blik over stuen. Den havde et brysthøjt egepanel, og væggene var betrukket med sorte arabesker; men hvad der mest slog ham, var en luntepistol med en lang dolklignende aftrækker. Dette nymodens og frygtelige våben lå tæt ved Cornelius.

"Hvordan tænker I at tjene jeres udkomme?" spurgte Blodsugeren.

"Jeg har kun få penge," svarede Goulenoire, "men jeg er stiv i regning. Vil I blot give mig en skilling for hver marks fortjeneste, jeg skaffer jer, er jeg fornøjet."

"En skilling! en skilling!" gentog gnieren, "det er for meget."

Nu vendte den gamle sibylle tilbage.

"Kom," sagde Cornelius til Philippe.

De gik ud i porten og steg op ad en sten-vindeltrappe, hvis rundgang fandtes i et højt snævert tårn ved siden af stuen.

Ved første stokværk standsede den unge mand.

"Nej, nej," sagde Cornelius, "her, for pokker, er det paulun, hvor kongen boltrer sig."

Bygmesteren havde anbragt lærlingekammeret under den spidse taghætte på vindeltrappe-tårnet; det var en lille rund stue, helt af sten, kold og uden nogen prydelser. Dette tårn sad midt på facaden, der vendte mod gården, og denne var som alle gårde i provinsen, smal og mørk. Bagest sås gennem tilgitrede buegange en lille sølle stump have, hvor der ikke groede andet end nogle morbærtræer, som Cornelius åbenbart holdt hævd over.

Den unge mand lagde mærke til alt gennem vindeltrappens lufthuller; måneskinnet var heldigvis stærkt.

En briks, en skammel, en krukke og en revnet trækiste var hele bohavet i dette cellelignende rum. Der kom kun lys ind igennem små firkantede åbninger, som sad langs tårnets ydre gesims, en række prydelser, der passede med hele stilen i denne yndefulde bygningskunst.

"Her er eders bolig; den er prunkløs, den er sikker. Den indeholder alt, hvad der behøves til at sove. – Godnat! Forlad den nu ikke på samme måde som de andre."

Efter at have tilkastet sin nye lærling et sidste skarpt og tankefuldt blik, lukkede Cornelius døren, drejede låsen to gange om, tog nøglen med sig og gik ned; den unge mand blev tilbage, lige så forbløffet som en klokkestøber, der ikke finder spor af metal i sin støbeform.

Her sad han nu på en skammel, ene, uden lys og på dette loftsrum, hvorfra hans fire forgængere havde måttet vandre til skafottet, – fanget som et dyr i en pose. Han sprang op på skamlen, gjorde sig så lang, han kunne, for at nå de små højtsiddende åbninger, gennem hvilke der faldt et hvidligt skær. Han kunne skelne Loire-floden, de smukke bakker ved Saint-Cyr og de skumle vidundertårne af slottet Plessis, hvor nogle få lys glimtede i vinduesfordybningerne; langt borte strakte sig Touraines herlige landskaber og flodens sølvhvide vande. De mindste biting i denne skønne natur havde i dette øjeblik en hidtil ukendt ynde: spidsbuevinduerne, vandfladerne, husenes tinder skinnede som ædelsten i månens sitrende klare lys.

Den unge mands sjæl kunne ikke frigøre sig for en følelse af tristesse og vemod. "Om det nu var et sidste farvel!" sagde han til sig selv.

Han blev stående og fik allerede de uhyggelige fornemmelser at smage, som han kunne forvente sig af sit farlige foretagende; han hengav sig til alle de frygtsomme tanker, en fange nærer, når han endnu bevarer et glimt af håb. Hans herskerinde stod for hver vanskelighed kun des skønnere for ham. Det var ikke længere en jordisk kvinde, men et overjordisk væsen, som han skimtede gennem sit begærs luer.

Med ét troede han at høre et svagt skrig inde fra Poitiers' palæ og blev sig selv og sin stilling bevidst.

Da han havde lagt sig på sit leje for at overveje sin plan, hørte han en let skælven og hvisken genlyde i vindeltrappen; han lyttede anspændt og hørte tydeligt den gamle kvinde sige følgende ord:

"Nu lægger han sig!"

Ved en tilfældighed, som selv ikke husets bygmester vidste af, gav den mindste lyd ekko i lærlingekammeret, så den falske Goulenoire ikke gik glip af en eneste af gnierens og hans søsters bevægelser, mens de lurede ved hans dør. Han klædte sig af, lagde sig, lod, som han sov, og anvendte tiden, mens hans to værter stod og spionerede på trappen udenfor, til at finde ud af, hvordan han fra sit fængsel skulle komme til Poitiers' palæ.

Henimod klokken ti gik Cornelius og hans søster til ro i den overbevisning, at deres nye lærling sov. Den unge adelsmand granskede nøje de dumpe og fjerne lyde fra de to flamlændere og troede at kunne skelne, hvor de opholdt sig. De måtte bebo hele andet stokværk. Som i alle datidens huse gik dette stokværk op under taget, hvorfra vinduesfagene hævede sig, prydede med rigt udhugne gavlfelter. Tagværket kantedes af en slags rækværk, der skjulte afløbsrenderne til regnvandet; igennem tagrender, der endte i krokodillehoveder, spyedes det ud på gaden. Den unge mand, der havde studeret disse forhold med samme omhu, som en kat ville have anvendt, stolede på at finde en udgang fra tårnet til taget og langs tagrenden at kunne bane sig vej til fru de Saint-Vallier; men han vidste ikke, at åbningerne i hans tagkammer var så små; det var umuligt at slippe igennem dem. Han besluttede derfor at bryde ud på husets tag gennem det vindue i vindeltrappen, der oplyste trappegangen i andet stokværk. For at udføre denne dristige plan måtte han først ud af sit kammer, og Cornelius havde jo taget nøglen af. For alle tilfældes skyld havde den unge herre væbnet sig med en af den slags dolke, hvormed man fordums tilføjede nådestødet i tvekamp på liv og død, når modstanderen bad om at få ende på det. Dette frygtelige våben var på den ene

side af klingen skarpsleben som en ragekniv, på den anden savtakket med tænder, der gik i modsat retning af bladet, når det trængte ind i kødet. Han havde beregnet at bruge dolken til at gennemsave træet i døren omkring låsen. Men heldigvis for ham var låsepladen påsat indvendig med fire store skruer. Ved hjælp af dolken kunne han – ganske vist med stort besvær – afskrue denne lås, der gjorde ham til fange; han lagde omhyggeligt skruerne på trækisten. Ved midnatstid var han i frihed og gik uden sko ned ad trappen for at undersøge lokaliteterne.

Han blev ikke så lidt forbavset ved at se døren stå på vid gab til en lang gang, hvorfra der var adgang til en række værelser, og i enden af hvilken et vindue vendte ud til den dal, der dannedes mellem tagene på Poitiers' palæ og Helvedhuset, som her stødte sammen.

Intet kan skildre hans glæde; han gjorde straks det løfte til den hellige jomfru at stifte en messe i Tours til hendes ære.

Da han nøje havde undersøgt de høje og brede skorstene i Poitiers' palæ, vendte han om for at hente sin dolk; men med ét opdagede han gysende af skræk et blændende lysskær på trappen, og han fik øje på Cornelius, der kom gående i sin dalmatika med lampen i sin hånd og med de vidtåbne øjne stift fæstet på den lange gang, ved hvis indgang han tonede frem ligesom et spøgelse.

"Lukker jeg vinduet op og springer ud på tagstenene, så hører han mig!" sagde han til sig selv. Og den skrækindjagende Cornelius kom stadig nærmere, som henrettelsesøjeblikket for den dødsdømte.

I denne yderste nød genvandt Goulenoire, takket være sin kærlighed, hele sin åndsnærværelse: han forsvandt ind i en dørkarm, klemte sig op i krogen og ventede på, at den gerrige skulle gå forbi. I det nu, da Blodsugeren, der gik med lampen foran sig, netop var så langt fra junkeren, at denne kunne nå ham med sit åndedræt, pustede han hans lys ud. Cornelius knurrede nogle utydelige ord og en hollandsk ed; men han vendte straks om. Den unge mand løb nu tilbage til sit kammer, tog sit våben, vendte tilbage til det frelsende vindue, åbnede det sagte og sprang ud på taget. Da han stod under fri himmel, var han lige ved at besvime af lykke; den heftige sindsanspændelse, hvori faren havde bragt ham, eller planens dumdristighed fik ham til af skælve; sejren er ofte lige så farlig som kampen. Han støttede sig til en tagrende, fo'r sammen af glæde og sagde til sig selv:

"Gennem hvilken skorsten skal jeg mon klatre ned til hende?"

Han så på dem alle sammen. Med det instinkt, elskoven giver, gik han rundt og følte på dem for at vælge den, hvor der havde været ild. Da han havde bestemt sig, plantede han dristigt sin dolk i fugen mellem to sten, gjorde en rebstige fast, kastede den ned gennem skorstensåbningen og vovede frygtløst, alene stolende på sin gode klinge, at stige ned til sin herskerinde. Han anede ikke, om Saint-Vallier sov eller var vågen, men det var hans faste beslutning at trykke grevinden i sin favn, skulle det end koste to mænd livet!

Han satte forsigtigt sine fødder i varm aske; han bukkede sig endnu forsigtigere, og fik nu øje på grevinden, der sad i en lænestol. I skæret af en lampe sad den frygtsomme kvinde, bleg og skælvende af lykke, og pegede på Saint-Vallier, der sov i en

seng ti skridt fra hende … Deres brændende og tavse kys gav kun genlyd i deres egne hjerter!

3. Tyveriet af hertugen af Bayerns juveler

Næste dag, klokken ni om formiddagen, i det øjeblik, da kong Louis XI kom fra messe i sit kapel, traf han mester Cornelius lige udenfor.

"Vel mødt, min gamle ven!" sagde han kort og satte sin hue på igen.

"Eders Nåde, jeg ville gerne give tusind gulddaler for at opnå et øjebliks audiens, for nu har jeg nemlig fundet tyven, der har stjålet rubinkæden og alle juvelerne ..."

"Se, se!" sagde Louis, og trådte ud i Plessis' gård fulgt af sin vekselerer, af sin læge Coyctier, af Olivier le Daim og af kaptajnen for den skotske garde. "Lad mig høre din beretning. Nu bliver det altså en ny mand at hænge på din vis? – Hov der! Tristan!"

Storprofossen, der gik op og ned i slotsgården, kom med langsomme skridt ligesom en hund, der kror sig af sin troskab.

Gruppen standsede under et træ. Kongen satte sig på en bænk, og hoffolkene dannede en kreds foran ham.

"Eders Nåde, en fyr, der giver sig ud for at være flamlænder, har sådan taget mig ved næsen ..." sagde Cornelius.

"Han må være svært snu," sagde Louis XI og rystede på hovedet.

"Javist!" svarede vekselereren. "Men jeg ved ikke, om han ikke kunne få selv eder til at hoppe på limpinden. Hvordan kunne jeg nære mistanke til en sølle prakker, der var anbefalet til mig

af Oosterlinck, en mand, der har hundrede tusind francs stående hos mig! Jeg tør vædde på, at jødens underskrift er eftergjort. Kort at fortælle, Eders Nåde, i morges, da jeg stod op, var jeg udplyndret for de dejlige juveler, som I selv har beundret. De er stjålet fra mig, Eders Nåde! … At stjæle kurfyrsten af Bayerns juveler! de kæltringer har ikke agtelse for noget. De stjæler en skønne dag eders kongerige, hvis I ikke tager jer i agt … Jeg gik straks op i kammeret til denne lærling, der må være en mestertyv. Denne gang mangler vi ikke beviser. Han har skruet låsepladen fra; men da han kom tilbage, skinnede månen ikke længere, og så kunne han ikke igen hitte alle skruerne! Da jeg kom ind i kammeret, mærkede jeg heldigvis den ene skrue under min fod. Gavtyven lå og sov, han var træt … Vil I herrer tænke eder, han er krøbet ned i mit arbejdsværelse gennem skorstenen. I morgen, hellere endnu i aften, skal jeg lade ham riste. Der er altid noget nyt ved de tyve. Han her har en silkestige hos sig, og hans klæder bærer spor af den vej, han er gået over tagene og i skorstenen. Han havde gjort regning på at blive hos mig og udplyndre mig, den frække knægt! … Hvor har han gravet juvelerne ned? Folk i nabolaget har set ham vende tidligt hjem over tagene til mit hus. Han havde medskyldige, der ventede på ham på den dæmning, I har opført. Ak! Eders nåde, I er selv hæler for disse tyve, der lægger til med en båd; og vips! slæber de af med alt uden at efterlade sig spor. Men nu har vi nappet deres fører, en fræk tyveknægt, en slubbert, der ville gøre en adelsmands moder ære. Å! det skal blive en herlig galgenfrugt; bare med en lille stump forhør skal vi få alting at vide. Angår det ikke eders glorværdige regering? Der burde ikke findes tyve under en så stor konge."

Kongen havde længe ikke hørt efter. Han var faldet hen i et af de anfald af mørk grublen, der blev så hyppige hos ham i hans sidste levetid. Der herskede dyb tavshed.

"Dette er noget for dig, min ven," sagde han endelig til Tristan, "den sag må du klare."

Han stod op, gjorde nogle skridt frem, og hans hoffolk lod ham være ene.

Straks efter fik han øje på Cornelius, der var på vej bort, ridende på sit mulæsel i selskab med storprofossen.

"Og de tusind daler?" spurgte han ham.

"Å! Eders Nåde, I er en alt for stor konge! Eders retfærdighed kan ikke betales med penge ..."

Louis XI smilede; hoffolkene var misundelige på den gamle vekselerer for hans frisprog hos kongen. Cornelius blev hurtigt borte i den mellem Tours og Plessis plantede morbærtræs-allé.

Udmattet af træthed lå den unge junker virkelig i den dybeste søvn. Da han var vendt tilbage fra sin galante udflugt, troede han ikke længere at behøve at værge sig mod de fjerne eller indbildte farer; modet og iveren, hvormed han havde styrtet sig ud i det lokkende eventyr, var borte. Han opsatte til næste dag at rense sine tilsmudsede klæder og udslette sporene af sit vovestykke. Dette var en stor fejl, men alle omstændigheder bidrog til det.

Da månen var gået ned, mens han var hos sin elskede, kunne han ikke finde alle skruerne til den forbistrede låseplade, og han var for utålmodig til at søge. Desuden var han ligeglad som en mand, der et mæt af glæde og sulten efter hvile, og stolede på den samme gode lykke, der hidtil havde fulgt ham.

Rigtignok gav han sig selv det løfte, at han nok skulle vågne ved det første gry; men dagens begivenheder og nattens sindsbevægelser tillod ham ikke at holde sit ord til sig selv. Lykken er glemsom. Cornelius forekom ikke længere den unge herre så frygtindgydende, da han lagde sig på den hårde briks, hvorfra så mange ulykkelige kun havde rejst sig for at gå til galgen. Denne sorgløshed blev skyld i hans ulykke.

Mens kongens vekselerer var på hjemvejen fra Plessis, ledsaget af storprofossen og hans navnkundige bueskytter, blev den falske Goulenoire bevogtet af hans gamle søster, der, ubekymret af kulden, sad på et af vindeltrappens trin og strikkede strømper til Cornelius. Den unge mand var endnu besjælet af denne dejlige nats lønlige henrykkelse og anede ikke den ulykke, der kom galopperende. Han drømte. Hans drømme var som alle ungdomsfantasier fyldt af så levende farver, at han ikke mere vidste, hvor fantasien begyndte eller virkeligheden hørte op. Han drømte på ny, hvorledes han lå på et hynde ved grevindens fødder; med hovedet mod hendes knæ lyttede han til fortællingen om alle de pinsler og grusomheder, greven hidtil havde ladet sin hustru lide; han rørtes til tårer over den stakkels grevinde, der var den af Louis XI.s naturlige døtre, kongen elskede højst; han lovede hende straks næste dag at gå til hendes strenge fader og åbenbare ham alt; de skaltede og valtede med fremtiden, opløste ægteskabet og talte om at forgive ægtemanden i selv samme øjeblik, som hans sværd kunne komme over deres hoveder, hvis han blev vækket ved den mindste støj. Men i drømme var lampens skær, ilden i deres øjne, silketæppernes og gyldentapeternes farver dobbelt stærke; alt udstrømmede en mere berusende vellugt, alt strålede af en

mere glødende elskov, end den virkelige scene havde rummet. Drømmens Marie gjorde langt svagere modstand mod hans forelskede blikke og længselsfulde bønner end den virkelige Maria. Ifølge datidens kærligheds retsbegreber tilstod Marie de Saint-Vallier kun sin tilbeder en beskeden gunst. Hun fandt sig i, at han kyssede hendes fødder, hendes kjole, hendes hænder, hendes hals; hun tilstod selv sin kærlighed, hun tog imod sin tilbeders tjeneste og liv, hun gav ham lov til at dø for hende; men kun hendes befrielse skulle lønnes med hele hendes kærlighed.

På den tid kunne man kun få et ægteskab opløst ved at rejse til Rom og væbnet med kardinalers venskab og kongens gunst frembære sin bøn for den hellige fader.

Marie stillede sin frihed som betingelse for at blive hans. Næsten alle datidens kvinder øvede en sådan magt over mændenes hjerter, at de kunne binde dem til en lidenskab for hele livet, anspore dem til de højeste bedrifter. Men damerne satte også sig selv højt i Frankrig, de var stolte som dronninger, deres elskere blev deres ydmyge tjenere, deres kærlighed kostede blod og krævede stort mod.

Junkeren drømte, at hans herskerinde var mere nådig og mindre streng, end hun egentlig havde vist sig imod ham. Hvad var hendes virkelige, hendes inderste væsen? Var strengheden kun en maske? Var drømmens Marie den virkelige? Spørgsmålet er vanskeligt at afgøre og bør til ære for de skønne damer henstå ubesvaret.

Mens han drømte således om sin høje herskerinde, følte han sig pludselig grebet af en jernnæve, og storprofessens bittersøde stemme sagde til ham:

"Nå, du kære nattekristen, der søger Gud på mørkets veje, se nu at komme op!"

Philippe så Tristans sorte ansigt og kunne kende hans sardoniske smil; dernæst så han på vindeltrappens trin Cornelius og hans søster og bag dem profos-gardisterne. Ved dette skue, ved synet af alle disse djævelske ansigter, der åndede enten had eller den skumle nysgerrighed, der findes hos folk, der er vant til at betjene galgen, rejste Philippe Goulenoire sig over ende og gned sine øjne.

"Guds død!" udbrød han og greb sin dolk under hovedgærdet, "det er nok tid til at lege med knive."

"Håhå!" svarede Tristan, "dette her er adelig tale! Ser jeg ret, så er det Georges d'Estouteville, armbrøstskytternes stormesters nevø."

Ved at høre sit virkelige navn nævne af Tristan, tænkte den unge d'Estouteville mindre på sig selv end på de farer, hans ulykkelige herskerinde ville være udsat for, hvis han blev genkendt. Og for at fjerne enhver mistanke, råbte han:

"I Djævlens skind og ben! til hjælp, mine brave stimænd!"

Efter dette fortvivlede skrig gjorde den unge hofmand et vældigt spring og styrtede ud på trappegangen med dolken i sin hånd. Men storprofossens drabanter var vant til sligt. Da Georges d'Estouteville stod på trappen, greb de ham med stor behændighed uden at ænse det drabelige dolkestød, han førte mod en af dem, og som heldigvis gled af på gardistens brystharnisk; derefter afvæbnede de ham, bandt hans hænder og smed ham tilbage på sengen foran deres ubevægelige og tankefulde anfører. Tristan så i tavshed på fangens hænder,

kløede sig i sit skæg og sagde til Cornelius, idet han pegede på dem:

"De hænder der er lige så lidt en stimands som en lærlings. Det er en adelsmands!"

"Sig hellere en tyveknægt!" sagde Blodsugeren klagende. "Gode Tristan, hvad enten han er adelig eller træl, så har han udplyndret mig, den skurk! Jeg gad se hans fødder ristet over gløder eller klemt i eders søde, små snørestøvler. Der ingen tvivl om, at han vrøvler. Der er ingen tvivl om, at han er anfører for den bande synlige og usynlige djævle, der kender alle mine hemmelige skjul, lukker mine låse op, røver og plyndrer fra mig. De er hovedrige, gode ven! Å! denne gang er det os, der skal tage deres skat, han her ejer jo ægypterkongens guldgrube. Jeg får mine kære rubiner og mine svimlende summer igen; vor ophøjede konge skal få dalere i overflod ..."

"Pyt! vore skjulesteder er bedre end jeres!" sagde Georges smilende.

"Å-å! den forbandede tyv! han tilstår!" råbte den gerrige.

Storprofossen havde travlt med at undersøge Georges d'Estoutevilles klæder og låsen.

"Er det dig, som har skruet alle disse nagler fra?"

Georges svarede ikke.

"Ja, ti blot stille, om du vil. Du skal snart komme til at skrifte for Sankt Pinebænk," sagde Tristan.

"Det var et ærligt ord," sagde Cornelius.

"Før ham bort," befalede profossen.

Georges d'Estouteville bad om lov til at klæde sig på. Anføreren gav et vink, og drabanterne klædte fangen på med

samme behændige hurtighed som en amme, der benytter et af svøbelsebarnets rolige øjeblikke til at give det frisk ble på.

En stor folkehob fyldte Rue du Mûrier. Den lydelige mumlen tog til og syntes at bebude et helt oprør. Fra den tidlige morgen havde rygtet om tyveriet spredt sig over byen. Overalt havde lærlingen, der sagdes at være ung og smuk, vakt stemningen for sig og genoplivet hadet til Cornelius: der var ikke en ærlig ung mand eller en ung kvinde med smukke snabelsko og blanke øjne, som ikke ville se ofret.

Da Georges kom ud, opstod der en frygtelig ståhej; han gik med bagbundne hænder ved siden af en af profossens folk, der sad til hest og havde viklet den stærke læderrem, hvormed fangen var bundet, op om sin arm. Enten for at se Philippe Goulenoire eller for at befri ham, flød folkestimlens rækker sig frem mod ryttervagten udenfor Helvedhuset. I dette øjeblik stængede Cornelius sin dør, hjulpet af sin søster, og skød skodderne for i en fart, som var han grebet af en panisk skræk. Tristan, der ikke var vant til at ænse folket i disse tider, da folket endnu ingen magt havde, brød sig ikke stort om et oprør.

"Driv dem til side, driv dem til side!" sagde han til sine folk.

På deres anførers kommando jog bueskytterne deres heste mod gadens indgang. Efter at have set en eller to nysgerrige falde under hestehovene og nogle andre blive klemt op mod murene, hvor de var ved at kvæles, tog folkeklyngerne den fornuftige beslutning at opløse sig og gå hver til sit.

"Plads for kongens justits!" råbte Tristan. "Hvad har I her at skaffe? Ønsker I at blive hængt? Gå hjem, godtfolk, jeres steg brænder på! – Hej! min gode kone, din mand har hul på hoserne, gå hjem til din stoppenål."

Skønt disse sætninger tydede på, at storprofossen var i godt lune, fik han dog selv de ivrigste til at stikke af, som om den sorte pest var i hælene på dem.

I det øjeblik, da gaden første gang stimlede til, var Georges d'Estouteville blevet stående som lamslået ved synet af sin elskede Marie de Saint-Vallier, der stod i et af vinduerne i Portiers' palæ og lo ved grevens side … Hun spottede ham, hendes stakkels ofrede tilbeder, der gik døden i møde for hendes skyld. Eller også kunne det være, at hun morede sig over dem, hvis huer bueskytterne spiddede på deres våben.

Kun den, der er treogtyve år, rig på fantasier og tør tro på en kvindes kærlighed, kun den, der elsker af hele sin sjæl, der salig vover sit liv for at opnå et kys og ser sig forrådt, kan til fulde fatte, hvilket raseri, hvilket had, hvilken fortvivlelse, der måtte opstå i Georges d'Estoutevilles hjerte ved synet af hans leende herskerinde, der sendte ham et koldt og ligegyldigt blik. Hun havde åbenbart stået der længe, for hun støttede armene på en pude; hun var glad og oprømt, og hendes gamle mand syntes fornøjet. Også han lo, den forbandede pukkelryg!

Nogle tårer listede sig ud af den unge mands øjne; men da Marie de Saint-Vallier så ham græde, trak hun sig hastigt tilbage. Straks efter tørredes Georges tårer brat, han kunne skimte den ham venligtsindede pages sorte og hvide fjer. Greven lagde ikke mærke til denne forsigtige tjeners komme – pagen gik på tåspidsen. Da han havde hvisket to ord i sin frues øre, stillede Marie sig igen ved vinduet. Skjult for sin spejdende tyran tilkastede hun Georges et strålende blik, der på en gang røbede en kvindes list, der narrer sin Argus, elskovens glød og håbets fryd.

"Jeg våger over dig!" Selv om hun havde råbt dette til ham, ville det ikke have udtrykt alt, hvad dette blik sagde, som var præget af tusinde tanker og sitrede af deres forholds hele sum af rædsler, lykke og fare. Det var som en flugt fra Helvede til Himmel. Nu var junkeren atter let om hjertet, og gik glad døden i møde: selv pinebænken kunne ikke opveje hans kærlighedslykke. Da Tristan var ved at ride ud af Rue du Mûrier, standsedes hans folk ved synet af en skotsk gardeofficer, der kom ridende i strakt galop.

"Hvad er på færde?" spurgte profossen.

"Intet, som vedkommer eder," svarede officeren foragteligt. "Kongen sender mig hen efter grev og grevinde de Saint-Vallier, som han indbyder til middag."

Næppe havde storprofossen nået dæmningen til Plessis, før greven og hans hustru, fulgt af to pager, kom ridende, hun på et hvidt muldyr, han på sin hest; de indhentede bueskytterne for sammen med dem at ride ind på Plessis-lès-Tours. Alle red nu temmelig langsomt. Georges gik til fods mellem to gardister, hvoraf den ene stadig holdt ham ved sin rem. Tristan, greven og grevinden red naturligvis foran, forbryderen kom bagefter. Den unge page blandede sig mellem bueskytterne, spurgte dem ud og så også sit snit til at hviske til fangen:

"Jeg sprang over havemurene og løb til Plessis med et brev til kongen, skrevet af den nådige frue. Hun var døden nær, da hun hørte, at I er anklaget for tyveri. Vær ved godt mod! Hun vil tale eders sag."

Kærligheden havde allerede forlenet grevinden både med styrke og list. Da hun havde lét, skyldtes hendes holdning og

hendes smil det heltemod, kvinder kan udvise i deres livs afgørende øjeblikke.

Til trods for det besynderlige indfald, forfatteren af *Quentin Durward* [Note 4)] havde, da han lagde det kongelige slot Plessis-les-Tours på en højdedrag, må man her finde sig i at lade det ligge, hvor det lå på denne tid, nemlig på bunden af en lavning, beskyttet på to sider af floderne Cher og Loire; endvidere af kanalen Sainte-Anne, der er opkaldt af Louis XI for hans dyrebare datter, fru de Beaujeu. Ved at forene de tvende floder mellem byen Tours og Plessis, afgav denne kanal på én gang en stærk befæstning for slottet og en vej af stor værdi for handelssamkvemmet. Ud imod den store frugtbare slette Bréhémont forsvaredes parken af en grav, hvis rester endnu den dag i dag røber en uhyre bredde og dybde.

På en tid, da skytset endnu var i sin vorden, kunne Plessis, som Louis XI for længst havde valgt til opholdssted, ved sin beliggenhed betragtes som uindtageligt. Ved slottet selv, der var bygget af tegl og kampesten, var der intet mærkeligt; men det var omgivet af smukke skyggefulde træer, og fra dets vinduer kunne man gennem udhugninger i parken have de skønneste udsigter. For øvrigt rejste intet andet hus sig i nærheden af dette eneboerslot, der lå nøjagtig midt på den lille slette, som fire mægtige vande indhegnede for kongen.

Kan man tro overleveringen, beboede Louis XI den vestlige fløj, og fra sit kammer kunne han samtidig se Loireflodens løb og hinsides floden den skønne dal, der vandes af Choisille, samt en del af bakkerne ved Saint-Cyr; endvidere kunne han gennem vinduerne til gården overskue adgangen til fæstningen og den dæmning, hvormed han havde forbundet sin yndlingsbolig med

byen Tours. Denne konges mistroiske karakter bestyrker disse gisninger. Hvis for øvrigt Louis XI ved opførelsen af sin borg havde udfoldet samme overdådige bygningskunst som senere François I i Chambord, ville de franske kongers bolig for stedse have været knyttet til Touraine. Man behøver blot at se denne glimrende beliggenhed og de herlige udsigtspunkter for at overbevises om, at den langt overgår alle de andre kongeborge i naturskønhed.

Louis XI, der var nået til sin alders syvoghalvtredsindstyvende år, havde knap tre år tilbage og følte allerede den sig nærmende død i sine heftige sygdomsanfald. Han var på denne tid befriet for sine fjender og netop i færd med at forøge Frankrig med de burgundiske hertugers samtlige besiddelser ved et giftermål mellem tronfølgeren og Bourgognes arving Marguerite, og takket være kommandanten for hans tropper i Flandern, Desquerdes; overalt havde han befæstet sin magt og planlagt heldige reformer, men nu så han tiden løbe fra sig og havde kun alderens plager at kæmpe med. Skuffet af alle mennesker, selv af sine egne yndlinge, var han ved erfaringen blevet endnu mere mistroisk, end han var af naturen. Livsbegæret var hos ham blevet til en konges egoisme, det er vokset sammen med sit folk, han ønskede at forlænge sit liv for at fuldføre sine vidtomfattende planer.

Alle de reformer, fornuftfilosofferne og revolutionsånden siden fuldbyrdede i riget, havde Louis XI i sin tanke. Skattens enhed, undersåtternes lighed for loven (loven, det var den gang fyrsten) var genstand for hans dristige forsøg. Dagen før Allehelgensdag havde han ladet de dueligste guldsmede

tilkalde, for i Frankrig at oprette ensartet mål og vægt, således som der allerede var gennemført ensartethed i styrelsen.

Således svævede denne vidtskuende mand som en ørn over hele riget, og Louis XI forenede med alle kongens forsigtighedsregler de særheder, der kendetegner højtbegavede mennesker På ingen anden tid var denne store skikkelse mere fantasifuld eller mere pragtfuld. Den frembød en uhørt mængde modsætninger: en stor sjælskraft i et skrøbeligt legeme, mistro overfor alle timelige ting, overtro i religiøse spørgsmål; et menneske i kamp med tvende magter, der var stærkere end hans egen, nemlig nutiden og fremtiden – fremtidens skærsilds-pinsler, der aftvang ham så mange ofre til kirken – nutiden, der gjaldt selve livet, for hvis skyld han ydmygt adlød lægen Coyctier. Denne konge, der knuste alt, som stod ham i vejen, var selv knust af samvittighedsnag og endnu mere af sygdom, midt i al den poesi, der knytter sig til mistænksomme monarker, i hvem magten har samlet sig. Det var den kæmpemæssige og bestandig pragtfulde kamp, et stort menneske med opbydelsen af al sin kraft strider mod selve naturen.

Kort forinden den fastsatte middagstid – dette måltid indtoges den gang mellem klokken elleve og tolv – var Louis XI vendt hjem fra en kort spadseretur og sad nu i en stor gobelinbetrukket armstol ved kaminen i sit kammer. Olivier le Daim og lægen Coyctier så stiltiende på hinanden og blev stående i en vinduesfordybning uden at forstyrre deres herres blund. Den eneste lyd, der hørtes, kom fra forhallen, hvor to tjenstgørende kammerherrer, herren af Montrésor og Bridoré, og Jean Dufou, herre til Montbazon, gik frem og tilbage på

gulvet. Disse to adelsmænd så på skotternes kaptajn, der sandsynligvis sad og sov i sin stol ligesom kongen, som han plejede. Kongen syntes at døse. Hans hoved var hældet ned over hans bryst; hans hue var gledet frem over panden og skjulte næsten øjnene helt. Som han således sad i den høje, kronprydede stol, så han sammensunken ud som en mand, søvnen har overrumplet midt i hans grublen. I dette øjeblik red Tristan og hans følge over Sainte-Anne-broen, der gik over kanalen til hundrede skridt fra indgangen til Plessis.

"Hvem er det?" spurgte kongen.

De to hofmænd så overraskede på hinanden.

"Han drømmer," hviskede Coyctier.

"Ved Guds hellige blod!" sagde Louis, "tror I, jeg er gal? Der rider folk over broen. Jeg sidder ganske vist nær ved kaminen og kan af den grund bedre høre støjen end I. Det gælder om at bruge de naturlige fordele ..."

"Hvilken mand!" sagde le Daim.

Louis XI rejste sig og gik hen til det vindue, gennem hvilket han kunne se byen; han fik øje på storprofossen og sagde:

"Håhå! Der kommer min rare ven med sin tyv ... og der her vi min lille Marie de Saint-Vallier. Jeg havde glemt den sag – Olivier," vedblev han og vendte sig til bartskæren, "gå ud og sig til hr. de Montbazon, at han skal sætte en god Bourgueil-vin på bordet; se til, at kokken ikke glemmer lampretten: det er en ting, fru grevinden holder meget af. – Må jeg spise lampret?" tilføjede han efter en pause og så på Coyctier med en urolig mine.

Til svar gav denne tjener sig til at undersøge sin herres ansigt. Det var et helt maleri at se på de to mænd.

Romanforfattere og historien har foreviget Louis XI.s brune vams og bukser. Hans med blymedaljer prydede hue og hans halskæde med den hellige Michaels orden er ikke mindre berømte; men ingen skribent, ingen maler har fremstillet denne frygtindgydende monark i hans sidste levetid: et sygeligt, hulkindet ansigt, gult og brunt, med en besk underfundighed, en kold ironi i alle træk. Denne maske havde en stormandspande, furet af rynker og tung af høje tanker; derimod var der på hans kinder og på hans læber et drag af noget lavt og simpelt. Visse enkeltheder i dette ansigt mindede om en gammel udsvævende vingårdsmand, en gerrig kræmmer; men trods denne lighed og hele gammelmands-affældigheden var *kongen*, magtens og handlingens mand, det fremherskende. Hans matgule øjne syntes udslukte; men dybest inde ulmede en gnist af mod og heftighed, og ved det mindste stød kunne de udspy altfortærende flammer. Lægen var en svær, sortklædt borgermand med blomstrende ansigt, skarp, grisk og indbildsk.

Rammen om disse to personer var et kammer med nøddetræs paneler og flamske gobeliner; det udskårne bjælkeloft var allerede sværtet af røg. Bohavet og sengen var indlagt med arabesker; nu til dags ville de synes mere kostbare, end de den gang var, da kunstsansen begyndte at frembringe så mange kunstværker.

"Lampret er ikke godt for eder," svarede lægen.

"Hvad skal jeg da spise?" spurgte kongen spagfærdigt.

"Saltet sortand. Ellers får I så megen galde i bevægelse, at I kan dø Alle Sjæles Dag."

"I dag!" udbrød kongen skrækslagen.

"Ih, Eders Nåde, vær blot rolig," sagde Coyctier, "I har jo mig. Undgå at plage jer og se at blive lidt oplivet."

"Å!" sagde kongen, "dén vanskelige kunst var noget, min datter forstod i gamle dage."

På dette tidspunkt blev der sagte banket på den kongelige dør af Imbert de Bastarnay, herren til Montrésor og Bridoré. På kongens tilladelse trådte han ind for at melde greven og grevinden af Saint-Vallier. Kongen nikkede. Maria kom ind, fulgt af sin gamle ægtemand, der lod hende gå først.

"God dag, mine børn," sagde kongen.

"Eders Nåde," svarede damen hviskende, idet hun omfavnede ham. "Jeg ville gerne tale i enrum med jer."

Louis lod, som han ikke havde hørt det. Han vendte sig mod døren og råbte med hul røst:

"Halløj, Dufou!"

Dufou, herre til Montbazon og desuden Frankrigs mundskænk, kom farende i største hast.

"Gå til hushovmesteren, jeg må have en sortand til middag. Derefter kan du gå hen og sige til fru de Beaujeu, at jeg vil spise alene i dag. – Ved I af, frue," vedblev han og lod, som om han var lidt fortørnet, "at I forsømmer mig? Det er snart tre år siden, jeg har set jer! … Nå, kom nu her, min skat," tilføjede han og satte sig, idet han strakte armene frem imod hende. "I er blevet meget mager! … Ih! hvorfor gør I hende mager?" spurgte han pludselig herren af Poitiers.

Den skinsyge ægtemand tilkastede sin hustru et så frygtsomt blik, at hun næsten fik medlidenhed med ham.

"Lykken, Eders Nåde," svarede han.

"Å, I holder for meget af hinanden," sagde kongen, der holdt sin datter mellem sine knæ. "Nå, jeg ser, jeg havde ret, da jeg kaldte dig *Marie Yndefuld*. – Coyctier, lad os være ene! … Hvad vil I mig så?" spurgte han sin datter i det øjeblik, lægen gik. "Siden I har sendt mig eders …"

I dette farefulde øjeblik lagde Maria dristigt sin hånd på kongens mund og hviskede i hans øre:

"Jeg troede rigtignok, I altid var taktfuld og klog …"

"Saint-Vallier," sagde kongen leende, "jeg tror, Bridoré vil snakke lidt med dig."

Greven gik ud; men han gjorde et skuldertræk, der var vel kendt af hans hustru, som kunne gætte sig til sin skinsyge ægtefælles tanker og forstod, at hun måtte komme hans onde anslag i forkøbet.

"Sig mig, mit barn, hvad synes du om mit udseende? Nå! har jeg forandret mig noget?"

"Jo pyt, Eders Nåde, vil I have den rigtige sandhed? eller vil I, at jeg skal narre jer?"

"Nej," sagde han lavmælt, "jeg trænger til at vide, hvor vidt det er kommet med mig …"

"I så fald ser I rigtig dårlig ud i dag. Men lad nu ikke min sanddruhed skade min egen sag …"

"Hvad drejer det sig om?" sagde kongen med rynkede bryn og strøg sig over panden med den ene hånd.

"Hør nu, Eders Nåde," svarede hun, "den unge mand, som I har ladet fængsle hos Eders vekselerer Cornelius, og som i dette øjeblik er i storprofossens vold, er uskyldig i tyveriet af kurfyrsten af Bayerns juveler."

"Hvoraf ved du det?" spurgte kongen.

Marie sænkede hovedet og blev rød.

"Man skal nok ikke spørge, om der stikker en kærlighedshistorie under?" sagde Louis XI og løftede blidt sin datters hoved ved kærligt at tage hende om hagen. "Hvis du ikke skrifter hver morgen, lille pige, så farer du til Helvede."

"Kan I hjælpe mig uden at krænke mine inderste tanker?"

"Hvad fornøjelse skulle jeg have af det?" udbrød kongen, der ventede sig nogen morskab af denne sag.

"Ak! kan I nænne, at eders fornøjelse skal volde mig sorg?"

"Å! du listige slange, du har ikke tillid til mig?"

"Jo, Eders Nåde, men sæt så denne adelsmand i frihed."

"Hvad behager! det er en adelsmand," udbrød kongen, "det er altså ikke en læredreng?"

"Det er aldeles sikkert en uskyldig," svarede hun.

"Det kan jeg ikke se," sagde kongen koldt. "Jeg er mit riges øverste retshåndhæver, og jeg bør straffe enhver misdæder ..."

"Nå, sæt nu ikke eders bekymrede mine op, men giv mig den unge mands liv!"

"Ville det ikke blot være til skade for dig selv?"

"Eders Nåde," sagde hun, "jeg er ærbar og dydig! I spotter ..."

"Hør nu," sagde Louis XI, "da jeg ikke fatter noget af det alt sammen, så lad Tristan opklare den sag ..."

Marie de Sassenage blegnede, tog sig heftigt sammen og udbrød:

"Eders nåde, jeg forsikrer eder, I vil blive ulykkelig derover. Den formentlig skyldige har intet stjålet. Vil I benåde ham for min skyld, så skal jeg røbe alt for eder, selv om I skulle falde på at straffe mig."

"Håhå! dette bliver alvorligt!" sagde Louis XI og satte sin hue på snur. "Tal, min datter."

"Godt," sagde hun med lav stemme og hviskede sin fader i øret, "denne adelsmand har været hos mig hele natten."

"Han har godt samtidig kunnet gå til dig og stjæle fra Cornelius, det er at røve to gange …"

"Eders Nåde, jeg har eders blod i mine årer og er ikke skabt til at elske en tyv. Denne adelsmand er en nevø af stormesteren for eders armbrøstskytter."

"Nåda!" sagde kongen. "Du er meget vanskelig at skrifte."

Ved disse ord skød Louis sin skælvende datter langt bort fra sig og løb hen til døren, men på tåspidsen, uden at gøre støj. Det underste af dørkarmen belystes stærkt fra et vindue i salen foran, og denne belysning havde sat ham i stand til i de sidste øjeblikke at se, hvorledes skyggen af et par fødder kastedes ind i hans kammer. Han åbnede brat den jernbeslåede dør og overraskede greven af Saint-Vallier i at stå på lur.

"Guds blod!" råbte han, "denne frækhed fortjente at straffes med øksen!"

"Eders Nåde," svarede Saint-Vallier stolt, "jeg holder mere af et øksehug i nakken end af utroskabens prydelse på min pande."

"I skal få begge dele," sagde kongen. "Ingen af jer, I herrer, er for gode til det. – Gå ud i den næste sal. – Conyngham," vedblev kongen og henvendte sig til sin gardekaptajn, "sover I? Hvor er dog herr de Bridoré? Hvorfor passer I ikke bedre på? Guds blod! den ringeste borger i Tours har bedre tjenestefolk end jeg …"

Efter at have skændt således, trak Louis sig tilbage til sit kammer, men sørgede for at trække gobelintæppet for, så det

dannede en indvendig dør, der mindre var bestemt til at kvæle nordenvindens piben end lyden af kongens ord.

"Nå således, min datter," vedblev han og morede sig med at lege med hende, som katten leger med musen, den har fanget; "Georges d'Estouteville har altså været din boler i nat?"

"O nej, Eders Nåde!"

"Ikke? Ah! ved den hellige Carpio! han fortjener døden! … Slubberten fandt måske ikke min datter smuk nok!"

"Jo, tværtimod," sagde hun. "Jeg forsikrer eder, han kyssede mine fødder og mine hænder med en lidenskab, som ville have rørt den dydigste af alle kvinder. Han elsker mig i tugt og ære."

"Tager du mig for Louis den Hellige, siden du tror, at du kan bilde mig sådan noget slidder-sladder ind? En ung knægt af hans støbning skulle have sat livet på spil for at kysse dine ærmer! Det må du bilde andre ind …!"

"Eders Nåde taler sandt. Men han kom også af en anden grund …"

Ved disse ord følte Marie, at hun havde sat sin mands liv i vove, for Louis XI spurgte straks med levende interesse:

"Af hvilken grund?"

Det hele morede ham kosteligt. Men han var rigtignok ikke forberedt på de mærkelige afsløringer, hans datter til sidst skriftede for ham efter at have betinget sig nåde for sin mand.

"Å! Hr. de Saint-Vallier, nå, så I udgyder kongeligt blod!" udbrød kongen, hvis øjne flammede af harme.

I dette øjeblik ringede klokken på Plessis til kongens bord. Støttet på sin datters arme viste Louis XI sig med sammentrukne bryn på sin dørtærskel og fandt alle sine tjenere under våben. Han kastede et dystert blik på greven af Saint-

Vallier, idet han tænkte på den dom, han skulle fælde over ham. Den dybe tavshed, der herskede, blev pludselig afbrudt af Tristans skridt, der kom op ad den store trappe. Han gik midt ind i salen og nærmede sig til kongen:

"Eders Nåde, sagen er klappet og klar."

"Hvad? er det til ende?" spurgte kongen.

"Vor mand er nu i munkenes hænder. Han tilstod tyveriet efter et øjebliks forhør."

Grevinden udstødte et suk og blegnede; hun kunne ikke fremføre et ord, men så blot på kongen. Dette øjeblik blev opsnappet af Saint-Vallier, der med hæs stemme sagde:

"Jeg er forrådt! Tyven er kendt af min hustru!"

"Stille!" råbte kongen. "Her er én til stede, som jeg snart er led af. – Gå straks og opsæt denne henrettelse," vedblev han og vendte sig til storprofossen. "Du indestår mig for denne forbryder med dit eget liv, min ven! Denne sag skal nøjere sigtes, jeg vil selv sætte mig ind i den. Sæt foreløbig den skyldige i frihed; jeg skal vide at finde ham igen; disse tyve har deres yndede tilflugtssteder, smuthuller, hvor de forputter sig. Lad Cornelius vide, at jeg i aften agter mig hen til ham for selv at undersøge sagen. – Hr. de Saint-Vallier," sagde kongen og så skarpt på greven, "jeg ved nyt om jer. Alt eders blod kan ikke betale en dråbe af mit, ved I det? Ved Vor Frue i Cléry! I har begået majestætsforbrydelse. Har jeg givet eder så vakker en viv, for at I skulle gøre hende bleg og gold? Fy, forføj eder på stedet hjem og belav eder på en lang rejse!"

Her standsede kongen midt i sine ord ifølge en grusom vane; kort efter tilføjede han:

"I rejser endnu i aften for at se at ordne mine sager med de herrer i Venedig. Vær ubekymret, jeg skal i aften føre eders hustru til mit slot Plessis; der skal hun min tro være i sikkerhed. For fremtiden skal jeg våge bedre over hende, end jeg har gjort siden eders ægteskab."

Ved at høre disse ord, trykkede Marie tavst sin faders arm som til tak for hans nåde og gode lune. Hvad Louis XI angår, godtede han sig i smug. Han yndede at gribe ind i sine undersåtters anliggender og blandede gerne den kongelige majestæt ind i borgerlivets anliggender. Denne tilbøjelighed, som nogle historieskrivere så stærkt har dadlet, var imidlertid kun et udslag af trangen til at optræde inkognito, en af fyrsternes største fornøjelser, en slags midlertidig tronfrasigelse, der gav lidt liv i deres tilværelse, som blev så flov og flad ved manglen på modsigelse; men Louis XI spillede inkognito ganske åbenlyst. Ved sådanne lejligheder var han for resten godmodig og bestræbte sig for at tækkes folk af tredje stand – han havde jo gjort dem til sine forbundsfæller imod lensadelen. I lang tid havde han ikke haft lejlighed til at spille folkelig og gribe ind i en sag, der angik en mands huslige anliggender, derfor tog han sig nu med så stor iver af mester Cornelius' bekymringer og af grevinde Saint-Valliers hemmelige sorger. Under taflet sagde han flere gange til sin datter:

"Men hvem har dog kunnet bestjæle min rare ven? De tyverier løber op til over en million og to hundrede tusinde daler i løbet af otte år, – en million og to hundrede tusinde daler, mine herrer," fortsatte han og så på de opvartende herrer. "Ved Vor Frue! for den sum kunne man købe megen aflad ved hoffet i

Rom. For de penge kunne jeg – Guds blod! – inddæmme Loirefloden eller, bedre endnu, erobre Piémont, en smuk befæstning, der er som skabt for vort rige."

Efter endt middag tog Louis XI sin datter, sin læge og storprofossen med sig, og fulgt af en væbnet eskorte begav han sig til Poitiers palæ, hvor han endnu, overensstemmende med sin formodning, traf herren til Saint-Vallier, der ventede på sin hustru, måske for at skaffe sig af med hende.

"Gode herre," sagde kongen til ham, "jeg havde anbefalet eder at rejse hurtigst muligt. Sig farvel til eders hustru og il mod grænsen; I skal få et æresfølge. Hvad eders instrukser og kreditiver angår, skal de være i Venedig før eder."

Louis XI gav den ordre, ledsaget af en hemmelig instruks, til en løjtnant af den skotske garde, at han skulle tage en eskorte og ledsage hans afsending til Venedig. Saint-Vallier brød op i stor hast efter at have givet sin hustru et koldt kys, som han helst havde gjort dræbende. Da grevinden var vendt hjem til sig selv, begav kongen sig til Helvedhuset, meget opsat på at få opløsning på den beklagelige farce, der udspilledes i Blodsugerens hus; han smigrede sig med, i sin egenskab af konge, at være skarpsynet nok til at opdage, hvordan det hang sammen med tyverierne. Cornelius så ikke uden en vis ængstelse sin herres store selskab.

"Skal alle de mennesker," sagde han lavmælt, "være med i forestillingen?"

Louis XI kunne ikke lade være at le, da han så, hvor bange gnieren og hans søster var.

"Nej, min ven," svarede han, "vær kun rolig. De spiser nadver hjemme hos mig, og vi skal nok blive ene om undersøgelsen. Jeg

er så god en jurist, at jeg tør vædde tusind daler på, at jeg skal finde forbryderen."

"Lad os blot finde ham, Eders Nåde, og ikke vædde."

De gik straks ind i den arbejdsstue, hvor vekselereren havde anbragt sine skatte. Da Louis XI havde ladet sig vise først den skuffe, hvori kurfyrsten af Bayerns juveler havde ligget, og dernæst den skorsten, gennem hvilken den formentlige tyv skulle være krøbet ned, overbeviste han uden besvær brabanteren om hans formodningers falskhed, eftersom der jo ikke var spor af sod på arnen, hvor der sandt at sige sjældent blev tændt; heller ikke i skorstenen var der mindste spor af en nedstigning; og desuden udmundede skorstenen på en næsten utilgængelig del af taget. Efter to timers omhyggelig efterforskning, præget af al den kløgt, der udmærkede Louis XI.s mistroiske sind, var det ham klart som dagen, at ingen havde kunnet bane sig vej til Cornelius' skatkammer. Der var ikke spor af vold hverken i låsen eller på de jernskrin, hvor guldet, sølvet og de fornemme skyldneres kostbare panter fandtes.

"Hvis tyven har åbnet denne skuffe," sagde Louis, "hvorfor har han da kun taget de bayerske juveler? Af hvad grund har han ladet dette perlehalsbånd ligge? … Det måtte være en mærkelig tyv!"

Ved denne betragtning blegnede den stakkels Blodsuger; kongen og han vekslede blikke.

"Godt, Eders Nåde, men hvad ville da den tyv her, som I har taget under eders beskyttelse, og som i nat har haft sin gang her i huset?" spurgte Cornelius.

"Kan du ikke gætte det, min ven, så befaler jeg dig altid at være uvidende om det; det er en af mine hemmeligheder."

"Så har jeg Djævlen til huse!" sagde den gerrige med en ynkelig mine.

Ved enhver anden lejlighed ville kongen sagtens have lét ad sin vekselerers udbrud; men han var blevet tankefuld og tilkastede mester Cornelius nogle altgennemborende blikke, således som højt begavede og myndige mænd alene kan det. Brabanteren blev da også forskrækket og var bange for at have krænket sin frygtindgydende herre.

"Hvad enten han er engel eller djævel, så *har* jeg misdæderen!" udbrød Louis XI pludselig. "Hvis du bliver bestjålet i nat, så skal jeg i morgen få opklaret af hvem. Lad den gamle marekat, du kalder din søster, komme op," tilføjede han.

Cornelius nølede næsten med at lade kongen ene i kammeret, hvor hans skatte var; men han gik; betvunget af det stærke, bitre smil, der flakkede om Louis' visne læber. Trods sin tillid kom han alligevel skyndsomst tilbage, fulgt af den gamle pige.

"Har I mel?" spurgte kongen.

"Javist, vi har gjort vore indkøb for vinteren," svarede hun.

"Godt, bring det herop," sagde kongen.

"Men hvad vil I med vort mel, Eders Nåde?" udbrød hun bestyrtet, uden i mindste måde at lade sig anfægte af den kongelige majestæt – noget, hun havde til fælles med alle mennesker, der er bytte for en heftig lidenskab.

"Gamle tossekælling, vil du straks udføre vor nådige herres befaling!" råbte Cornelius. "Tror du, kongen mangler mel?"

"Så kan I selv købe mel!" sagde hun, idet hun brummende gik ned ad trappen. "Å! mit gode mel!"

Hun kom straks igen og sagde til kongen:

"Eders Nåde, er det et kongeligt påfund at ville undersøge mit mel?"

Langt om længe viste hun sig med en af den slags lærredsposer, der i umindelige tider har været brugt i Touraine til at gå på torvet med og bære nødder, frugter og korn i. Posen var halvt fuld af mel; husholdersken lukkede den op og viste dens indhold til kongen, som hun tilkastede disse gule og skarpe blikke, hvormed gamle pebermøer ligesom spyer gift ud over mandfolkene.

"Det koster seks skilling skæppen ..." sagde hun.

"Hvad kommer det sagen ved?" svarede kongen; "strø det ud på gulvet. Sørg navnlig for at strø det, så det danner et lige tykt lag, som om der var faldet sne."

Den gamle pige begreb ikke et muk. Denne befaling forbavsede hende mere, end om jorden var gået under.

"Mit mel, Eders Nåde! på gulvet ... men ..."

Mester Cornelius, der begyndte halvvejs at forstå kongens hensigt, greb posen og hældte melet forsigtigt ud på gulvet. Den gamle pige gøs, men hun rakte hånden ud for at få posen igen; og da hendes broder havde givet hende den, forsvandt hun med et dybt suk. Cornelius tog en fjervinge og gav sig til fra den ene side af stuen at sprede melet, så det dannede ligesom et lag sne, idet han gik baglæns i kammeret, fulgt af kongen, der lod til at more sig meget over dette foretagende. Da de nåede døren, sagde Louis XI til sin vekselerer:

"Er der to nøgler til låsen?"

"Nej, Eders Nåde."

Kongen undersøgte dørens mekanisme, den var styrket af svære jernplader og jernstænger, og alt dette beslag afsluttedes af en lås med en hemmelig fjeder, hvortil Cornelius selv bevarede nøglen. Efter at have udforsket alt, lod Louis Tristan hente. Han sagde til ham, at han i største hemmelighed skulle stille nogle nattevagter på lur, dels ved dæmningens morbærtræer, dels på nabohusenes tage, og at han skulle samle hele sin eskorte og drage til Plessis, for at man ikke skulle tro, at han spiste nadver hos mester Cornelius; dernæst pålagde han den gerrige fremfor alt at stænge sine vinduer så tæt, at ikke en lysstråle kunne slippe ud, og at træffe anstalter til at huse kongen denne nat.

Kongen drog ceremonielt bort ad dæmningen, men vendte hemmeligt tilbage gennem porten i volden, til sin gode ven Blodsugeren. Alt blev så godt ordnet, at naboerne, byens og hoffets folk mente, at kongen ved et lune var vendt hjem til Plessis og først næste aften ville spise hos sin vekselerer. Cornelius' søster bekræftede denne antagelse ved at købe grøn sauce i boden hos den gode fabrikant på urtetorvet.

Ved ottetiden om aftenen, da kongen sad og spiste i selskab med sin læge, Cornelius og sin skotske gardekaptajn, oprømt og snaksom og glemmende, at Louis XI var syg og halvdød, herskede der den dybeste stilhed udenfor, og de forbigående, selv en tyv, kunne have antaget Helvedhuset for en ubeboet bygning.

"Nu håber jeg," sagde kongen smilende, "at min gode ven her bliver bestjålet i nat, så jeg kan få tilfredsstillet min

nysgerrighed. Husk nu, I herrer, at ingen går ud af sit kammer i morgen uden min befaling, under strengeste straf og bod."

Hvorefter enhver gik til sengs.

Næste morgen tidlig gik Louis XI først ud af sit værelse og styrede sin gang mod Cornelius' skatkammer; men han blev ikke så lidt forbavset, da han opdagede sporene af en bred fod, spredt ud over trappen og husets gange. Han gik omhyggeligt uden om disse betydningsfulde mærker til pengekammerets dør og fandt den lukket, uden noget spor af indbrud. Han undersøgte skridtenes retning, men da de efterhånden blev svagere og til sidst ikke efterlod det ringeste spor, var det ham umuligt at opdage, ad hvilken vej tyven var flygtet.

"Å! min ven," råbte kongen til Cornelius, "du er blevet bestjålet igen nok så nydeligt!"

Ved disse ord kom den gamle brabanter til syne med angsten malet på sit ansigt. Louis XI trak ham hen, at han kunne se fodsporene på gulvet; derved kom han til at undersøge dem på ny, og da han tilfældigt havde kastet et blik på den gerriges tøfler, genkendte han formen på den sål, der fandtes så mange aftryk af på fliserne. Han sagde ikke et ord, holdt sin latter tilbage, og tænkte på alle de uskyldige, der var blevet hængt. Gnieren gik hastigt ind i sit skatkammer. Kongen befalede ham at trykke et nyt fodspor ved siden af dem, der allerede fandtes, og overbeviste ham om, at tyven ikke var nogen anden end ham selv.

"Nu mangler perlehalsbåndet!" udbrød Cornelius. "Der er hekseri med i spillet. Jeg har ikke forladt mit sovekammer ..."

"Det skal vi snart få at vide," sagde kongen, som hans vekselerers åbenbare ærlighed gjorde endnu mere tankefuld.

Han lod straks de udstillede vagtposter kalde ind i sit værelse og spurgte dem:

"Nå! hvad har I set i nat?"

"Å! Eders Nåde, det rene trolderi!" sagde løjtnanten. "Eders vekselerer gik som en kat langs murene, så let, at vi troede, det var en skygge."

"Gjorde *jeg*!" råbte Cornelius, der herefter blev stående målløs, som lammet på alle lemmer.

"Gå jeres vej," sagde kongen til bueskytterne, "og sig til herrerne Conyngham, Coyctier, Bridoré, såvel som til Tristan, at de kan lette sig af deres senge og komme hid. – Du har gjort dig fortjent til døden," sagde Louis derpå koldt til brabanteren, der heldigvis ikke opfattede, hvad han sagde, "du har i det mindste ti menneskeliv på samvittigheden!"

Der undslap Louis XI en lydløs latter, og han gjorde et ophold.

"Men vær blot rolig," tilføjede han, da han bemærkede den forunderlige bleghed, der bredte sig over gnierens ansigt, "det er bedre at tappe blod af dig end at slå dig ihjel. Og ved at ofre en klækkelig bøde til min sparebøsse skal du få lov at trække dig ud af min retfærdigheds kløer. Men hvis du ikke mindst lader bygge et kapel til ære for den hellige jomfru, kan du belave dig på at få det drøjt og hedt i al evighed."

"Tolv hundred og tredive og syvogfirs tusind daler er trettenhundrede og sytten tusind daler," svarede Cornelius mekanisk, fordybet i sine regnestykker. "Trettenhundrede og sytten tusind daler stjålet i alt!"

"Han må have gravet dem ned på et hemmeligt sted," sagde kongen, der begyndte at finde summen kongeligt skøn. Det var

den magnet, der stadig drog ham hid: han lugtede til skatten.

Nu trådte Coyctier ind. Da han så Cornelius' fagter, iagttog han ham undersøgende, mens kongen fortalte ham, hvad der var sket.

"Eders Nåde," svarede lægen, "der er intet overnaturligt i denne sag. Vor gode Blodsuger har den vane at gå i søvne. Det er det tredje eksempel, jeg har truffet på denne mærkelige sygdom. Hvis I vil fornøje jer med at være vidne til dens virkninger, vil I kunne se denne gamle mand uden fare gå langs randen af tagene, første nat, han igen får et anfald. Jeg har hos de to mennesker, jeg hidtil har iagttaget, lagt mærke til en mærkelig forbindelse mellem disse nattevandrings-tilbøjeligheder og deres daglige forretninger eller beskæftigelser."

"Å! mester Coyctier, du er en lærd mand!"

"Er jeg ikke eders læge?" svarede han frækt.

Ved dette svar skubbede Louis sin hue bagover, hvilket han plejede at gøre, når han fik et godt indfald.

"I dette sygdomstilfælde," fortsatte Coyctier, "besørger folk deres forretninger i søvne. Da denne gode mand ikke just hader at puge skatte sammen, har han sikkert ganske stille hengivet sig til sin kæreste vane. Derfor må han også have haft et anfald, hver gang han i dagens løb har næret frygt for sine rigdomme."

"Guds blod! hvilken skat!" udbrød kongen.

"Hvor er den?" spurgte Cornelius, der ved en særlig naturens gunst opfattede lægens og kongens ord, samtidig med at han helt gik op i sin ulykke og sine egne tanker.

"Å!" svarede Coyctier med et djævelsk grin. "Søvngængere har, når de vågner, ingen erindring om, hvad de har taget sig for."

"Lad os ene," sagde kongen.

Da Louis XI var alene med sin vekselerer, så han på ham med et stort, koldt smil.

"Min herre Hoogworst," sagde han med et buk, "alle de i Frankrig nedgravede skatte tilhører kongen."

"Ja, Eders Nåde, alt tilhører Eder, og I er uindskrænket herre over vort liv og vort eje; men hidtil har I haft den nåde kun at tage, hvad I havde fornødent."

"Hør nu, min ven; hvis jeg hjælper dig at genfinde din skat, så kan du dristigt og uden fortrydelse dele den med mig!"

"Nej, Eders Nåde, jeg vil ikke dele den, men tilbyder jer den hel og holden … efter min død. Men hvad er eders råd?"

"Jeg behøver kun selv at udspejde dig, mens du gør dine natlige udflugter. En anden end jeg ville være farlig."

"Ak! Eders Nåde," svarede Cornelius og kastede sig for Louis XI.s fødder, "I er den eneste mand i riget, jeg ville bede om denne tjeneste, og vil kunne vise Eder min taknemmelighed for den godhed, I viser eders ringe tjener, ved af al min magt at arbejde for ægteskabet mellem arvingen til Bourgogne og Hans Højhed tronfølgeren … Det vil være en herlig skat, ikke af dalere, men af rige besiddelser, der vil gøre eders krone helt rund."

"Nå, nå, flamlænder, du narrer mig!" sagde kongen og rynkede sine bryn, "eller også har du tjent mig slet."

"Hvordan, Eders Nåde, kan I tvivle om min hengivenhed, I, som er det eneste menneske, jeg elsker."

"Ordskvalder," svarede kongen og så skarpt på brabanteren. "Du burde ikke vente på en lejlighed som denne med at være

mig til nytte. Du sælger mig din støtte, Guds blod! *mig*, Louis XI. Er det dig, som er herre, og er jeg da kun tjeneren?"

"Ak! Eders Nåde," svarede den gamle blodsuger, "jeg ville skaffe jer en behagelig overraskelse ved de forbindelser, jeg har knyttet med folkene i Gent; og jeg ventede at få dem stadfæstet gennem Oosterlincks lærling. Men hvad er der blevet af ham?"

"Nok!" sagde kongen. "Atter en fejl. Jeg holder ikke af, at man uden mit vidende og vilje blander sig i mine sager, og … nok! Jeg vil tænke over alt dette."

Så rapt, som var han blevet ung igen, løb Cornelius til salen nedenunder, hvor hans søster opholdt sig.

"Ak! Jeanne, kære sjæl, vi har her et skatkammer, hvor jeg har gemt de tretten hundred tusinde daler! Og det er mig, mig selv, som er tyven!"

Jeanne Hoogworst rejste sig fra sin skammel og rettede sig i vejret, som om sædet, hun slap, havde været af glødende jern. Dette stød var så voldsomt for en gammel pige, der i mange år var vant til at spæge sig ved frivillig faste, at hun skælvede på alle lemmer og følte en frygtelig pine i ryggen. Fra det ene øjeblik til det andet blev hun blegere, og hendes ansigt, hvis forandringer var så vanskelige at tyde mellem de mange rynker, næsten opløste sig, mens broderen forklarede hende både den sygdom, han var offer for, og den underlige stilling, hvori de begge to befandt sig.

"Louis XI og jeg," sagde han endelig, "stod for et øjeblik siden og løj for hinanden som to myrobalon-kræmmere. Du forstår, mit barn, at hvis han fulgte efter mig, ville han alene kende hemmeligheden med skatten. Kongen er den eneste i verden, det kan udspejde mine nattevandringer. Jeg ved ikke, om

kongens samvittighed, selv om han går på gravens rand, ville kunne modstå tretten hundred og sytten tusind daler. Vi må komme ham i forkøbet, stikke af med grunkerne, sende alle vore skatte til Gent; og du alene ..."

Cornelius holdt pludselig inde; det så ud, som om han stod og vejede denne herskers hjerte, der jo dog havde pønset på fadermord allerede i toogtyve års alderen. Da vekselereren havde takseret Louis XI, fo'r han op som én, der har hast med at flygte for en fare. Ved denne bevægelse segnede hans søster, der enten var for svag eller for stærk til en sådan krise, stiv og stendød til jorden. Mester Cornelius greb om sin søster og ruskede heftigt i hende, idet han sagde:

"Nu drejer det sig ikke om at dø. Siden efter kan du få tid nok ... Å! hun er færdig. Den gamle skabilken har aldrig kunnet gøre noget i rette øjeblik!"

Han lukkede hendes øjne og lagde hende på gulvet; men pludselig dukkede op i ham alle de ædle og gode følelser, der slumrede dybest i hans sjæl, og han glemte halvt sin forsvundne skat, mens han jamrede:

"Min stakkels kammerat, nu har jeg altså mistet dig, dig, der forstod mig så godt! Å! du var en sand skat. Dér ligger nu min skat. Med dig er min tryghed og min tillid gået bort. Om du havde vidst, hvor fordelagtigt det havde været at leve bare to nætter endnu, så var du ikke død, så havde du levet blot for at glæde mig, du stakkels skind! Hej! Jeanne, trettenhundrede og sytten tusinde daler! Ak! kan det ikke vække dig ... Nej ... hun er død!"

Derpå satte han sig og sagde intet mere, men to tunge tårer trillede fra hans øjne ned ad hans hule kinder; han blev ved at

stønne og sukke; så lukkede han salen og gik atter ovenpå til kongen.

Louis blev slået af den dybe sorg, der stod at læse i hans gamle vens tårefyldte træk.

"Hvad er dette?" spurgte han.

"Ak! Eders Nåde, en ulykke kommer aldrig alene. Min søster er død. Hun ligger deroppe og er gået forud for mig," sagde han og pegede rystet på loftet.

"Nok!" udbrød Louis XI, der ikke holdt af at høre tale om døden.

"Jeg gør eder til min arving ... Jeg bryder mig ikke mere om noget. Dér er mine nøgler. Hæng mig, om I lyster, tag rub og stub, rod huset igennem, det er fuldt af guld. Jeg giver jer alt ..."

"Nå, min ven," svarede Louis, halvvejs rørt ved synet af denne sælsomme smerte, "vi skal nok en skønne nat finde skatten igen, og synet af så mange rigdomme vil igen give dig mod på livet. Jeg kommer igen i ugens løb ..."

"Når det behager Eders Nåde."

Ved dette svar vendte Louis XI, der havde gjort nogle skridt mod døren, sig brat om, og de to mænd så på hinanden med et udtryk, som hverken pensel eller ord mægter at skildre.

"Farvel, min ven!" sagde Louis endelig kort og gav sin hue et skub.

"Gud og den hellige jomfru være eder nådig!" svarede Blodsugeren ydmygt og fulgte kongen ud.

Efter et så langvarigt venskab fandt disse to mænd en skranke rejst imellem sig af mistro og penge, skønt de altid hidtil havde forstået hinanden med hensyn til penge og mistro; men de kendte hinanden så godt, de var begge to så vant til

hinanden, at kongen af tonefaldet i Cornelius' uoverlagte ord: *Når det behager Eders Nåde!* kunne ane den afsky, hans fremtidige besøg ville volde vekselereren, lige som denne kunne høre en krigserklæring i kongens sidste ord: *Farvel, min ven!*

Louis XI og hans vekselerer skiltes da i den største rådvildhed om, hvorledes de herefter skulle te sig overfor hinanden. Monarken ejede ganske vist brabanterens hemmelighed; men denne kunne også ved sine forbindelser lykkeligt sikre den skønneste erobring, nogen fransk konge har gjort, nemlig de len, der tilhørte huset Bourgogne, og som på den tid vakte alle Europas herskeres misundelse. Den berømte Marguerites giftermål afhang af folkene i Gent og de omboende flamlændere. Og Cornelius' guld og indflydelse kunne mægtigt fremme de underhandlinger, der var indledt af Desquerdes, den feltherre, som Louis XI havde betroet kommandoen over den hær, der lå i lejr på den belgiske grænse. Disse to lige underfundige rævepelse var da som to duellanter, hvis styrkeprøve alene tilfældet kunne afgøre.

Hvad enten nu Louis XI.s helbred forværrede sig efter denne morgen, eller Cornelius virkelig bidrog til at vinde Marguerite af Bourgogne for Frankrig – hun kom til Amboise i juni måned 1483 for at ægte tronfølgeren, som hun blev trolovet med i borgens kapel [Note 5)], – sikkert er det, at kongen ikke krævede bod af sin vekselerer, det kom ikke til nogen proces, men de blev ved at leve halvt i venskab, halvt på krigsfod med hinanden.

Heldigvis for Blodsugeren bredte rygtet sig i Tours, at hans søster havde begået tyverierne, og at hun hemmeligt var blevet ombragt af Tristan. For hvis sagens virkelige sammenhæng var kommet for dagen, ville hele byen have rottet sig sammen for at

ødelægge Helvedhuset, før det havde været muligt for kongen at forsvare det. Men hvis alle disse historiske gisninger delvis har deres grund i den uvirksomhed, hvori Louis XI henlevede sine sidste år, stod det helt anderledes til hos mester Cornelius Hoogworst.

Blodsugeren tilbragte de første dage, der fulgte ovenpå den skæbnesvangre morgenstund, i en evig uro. Lig et rovdyr i et tremmebur gik han op og ned og snusede efter guld i alle kroge af sit hus; han undersøgte alle sprækker, han eftersåalle mure, han søgte efter sin skat i alle havens træer, i kælder og på kvist, lavest nede og højest oppe. Han kunne stå i hele timer og se på alt og ingenting omkring sig. Han tog sin tilflugt til besværgelser og trolddomskunster, han forsøgte at fremmane synet af sine rigdomme. Han gik altid og rugede over en eneste tanke, fortæredes af et eneste sviende begær, men nagedes endnu værre af den altid på ny opdukkende angst for tvekampen med sig selv, efter at hans lidenskab for guldet havde vendt sig mod sig selv: et slags aldrig fuldbyrdet selvmord, der omfattede alle livets og dødens kvaler. Aldrig har nogen last stærkere knuget sig selv i favn. For den gerrige, der af forsigtighed lukker sig inde i det underjordiske rum, hvor han skjuler sit guld, har dog, ligesom Sardanapal, nydelsen af at dø midt i sin lykke. Men Cornelius, der på samme tid var tyven og den bestjålne, og som hverken kendte hemmeligheden med det ene eller det andet, han både ejede og ejede dog ikke sine skatte: en helt ny og helt sælsom, men altid lige frygtelig pinsel. Undertiden blev han næsten glemsom og lod de små gitre i sin dør stå åbne – så kunne de forbigående se denne helt visnede mand stå ret op og ned i sin forfaldne have, fuldkommen sløv

og ubevægelig, men med et stift blik, hvis uhyggelige skær isnede folk med rædsel. Hvis han tilfældigt flakkede om på gaderne i Tours, skulle man tro, det var en fremmed: han vidste aldrig, hvor han var, eller om det var sol- eller måneskin. Ofte spurgte han de forbigående om vej, troede, han var i Gent, og syntes altid at søge efter sin mistede skat. Det mest levende og mest håndgribelige af alle menneskelige begreber, det begreb, hvorved mennesket repræsenterer sig selv ved udenfor sig selv at skabe dette indbildte noget, der kaldes *ejendom*, dette sjælelige uhyre borede dag for dag sine kløer dybere i hans hjerte.

Og midt i denne pinsel rejste frygten sig med alle sine følgesvende. Der var jo to, som vidste hans hemmelighed, den, han ikke kendte selv. Louis XI eller Coyctier kunne stille folk på lur til at iagttage hans færd, mens han sov, og opdage det ukendte svælg, hvori han havde kastet sine rigdomme og så mange uskyldiges blod: for sammen med hans frygt vågnede også samvittighedsnaget. For ikke i levende live at lade sig fratage sin skjulte skat, tog han de første dage efter sin ulykke de strengeste forsigtighedsregler imod sin søvn; siden var han ved sine handelsforbindelser i stand til at skaffe sig de kraftigste søvnforjagende midler. Hans nætter måtte være forfærdelige: han var alene, i kamp med natten, stilheden, samvittighedsnaget, rædslen, med alle de skræmsler, som menneskets fantasi har givet form. Til sidst måtte dette stærke menneske, dette af det politiske liv og af handelslivet forhærdede hjerte, dette geni, som historien ikke kender, bukke under for de rædselsfulde pinsler, han havde skabt sig selv. Martret til døde af tanker, der var mere stingende end alle dem,

han hidtil havde modstået, skar han halsen over på sig med en ragekniv.

Hans død faldt omtrent på samme tid som Louis XI.s, så at Helvedhuset blev fuldstændig plyndret af folket. En gammel tradition der på egnen siger, at en skatteopkræver ved navn Bohier fandt Blodsugerens skat og brugte den til at påbegynde opførelsen af den uhyre borg Chenonceaux, der, trods flere kongers rigdomme og Diana af Poitiers' og hendes medbejlerske Katherina af Médicis forkærlighed for de prægtige bygninger, er ufuldført den dag i dag.

Til held for Marie de Sassenage døde herren af Saint-Vallier på sin gesandtskabsrejse. Men hans hus uddøde ikke. Grevinden fik senere en søn, hvis skæbne er berømt i Frankrigs historie under François I, og hvis datter var den navnkundige Diana af Poitiers, Henrik II.s elskede. Uægteskabelige børn og uægteskabelig kærlighed syntes at have været arvelige egenskaber i denne ædle familie!

Om "Mester Cornelius"

Forfatter: Honoré de Balzac (1799-1850).
Org.udgave: *Maître Cornélius*. Føljeton i *Revue de Paris*, bd. 33 (4. december 1831). Bogudgave som en del af "*Nouveaux contes philosophiques*", Charles Gosselin Libraire, Paris 1832.
Denne udgave baseret på: *Mester Kornelius. Af Honoré de Balzac.* Føljeton i dagbladet "*København*" 11.08.1906 – 09.09.1906 under rubrikken "*Novelle-Føljeton*", redigeret af Sophus og Karin Michaëlis.
Oversætter: Ikke oplyst i forlægget.
Gennemgået og redigeret af: Kim N. Jensen efter førsteudgaven i *Revue de Paris* 1831 (hvorfra også kapitelopdelingen er hentet).
Forside: Efter usigneret illustration i "*Oeuvres illustrées de Balzac*" (Maresco et Compagnie, Paris 1852), ant. af Gustave Staal (1817-1882), som har signeret de øvrige illustrationer til novellen i denne udgave.

ISBN 978-87-7979-786-4
1. ebogsudgave

© 2022 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1: **Blodsuger:** Balzac bruger ordet "torçonnier", et uoversætteligt udtryk, som forklares i en fodnote som anført. *Red.anm.*

Note 2: **Morbærtræ:** Fransk "mûrier". *Red.anm.*

Note 3: **Goulenoire:** Sortegab

Note 4: **Forfatteren af Quentin Durward:** Walter Scott. *Red.anm.*

Note 5: De blev dog aldrig gift; Marguerite var tre år og tronfølgeren, den senere Charles VIII tretten. Af politiske årsager giftede han sig i stedet i 1491 med Anne de Bretagne. *Red.anm.*